

'hak-al'

1
FEBRUARI
2002
28e JAARGANG



natuur-en vogelwacht
CULEMBORG

Contactadres:

Natuur- en Vogelwacht Culemborg,
Middelcoopstraat 1A, 4102 CE Culemborg

Bestuurssamenstelling:

Kars Veling, Akkerwinde 9,
4102 JJ Culemborg; tel.: 0345 531689.
Paul van Veen, Dorpsstraat 24,
4111 KS Zoelmond; tel.: 0345 521953.
Frans Waroux, Irene Vorrinkstraat 69,
4105 JA Culemborg; tel.: 0345 515393.
Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 0345 514885.
Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 0345 515450.
Gerrie Monfils-Evers, 31-de Limiet 5,
4131 NR Vianen; tel.: 0347 377638.
Yme Jan Bosma, Wilgeboom 51,
4101 WK Culemborg; tel.: 0345 513008.

Clubhuis:

"De Ketelvink", voormalig "Ketelhuis" op Terweijde,
Middelcoopstraat 1A Culemborg.

Bibliotheek:

Gerrie Monfils (tel.:0347 377638)
Boeken / verslagen in "De Ketelvink".
Geopend: vrijdag van 19.00 uur tot 19.30 uur,
uitgezonderd de maanden juli en augustus.

Lidmaatschap:

Nieuwe leden opgeven bij de penningmeester, evenals
adreswijzigingen.

Penningmeester:

Frans Waroux, Irene Vorrinkstraat 69,
4105 JA Culemborg; tel.: 0345 515393.
Gironr.: 83.31.858 t.n.v. Natuur- en Vogelwacht
Culemborg.

Contributie:

Betaling per toegezonden acceptgirokaart.
Jeugd lidmaatschap € 7,00 per jaar; volwassene,
gezins-, postlidmaatschap € 14,00 per jaar.

Redactieteam en -adressen:

Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 0345 514885.
E-mail: breun.jansen@hetnet.nl
Harry v.d. Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg, tel.: 0345 514358.
Ellen Geleedst, Dorpsstraat 24,
4111 KS Zoelmond; tel.: 0345 521953.

Bezorgers Hak-al en convo's:

coördinatie bezorging: Loes Plaisier,
Kamperfoelie 33, 4102 JX Culemborg;
wijk 101 JanDirk Buizer, Hoefblad 38,
4102 JR Culemborg;
wijk 102 Fam. Geleedst, C. Franckstraat 7,
4102 CK Culemborg;
wijk 103 A Karin van Elst, Boterbloem 10,
4102 KS Culemborg;
wijk 103 B W.H. van Ree, Honingklaver 10,
4102 JT Culemborg;
wijk 104 P. van Es, Kastanjeboom 6,
4101 VT Culemborg;
wijk 105 L. v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg;
wijk 106 A Tim Staalman, Korenbloem 30,
4102 NS Culemborg;
wijk 106 B L. van Jaarsveld, De Loentjes 20,
4101 AH Culemborg;
wijk 107, 108, Monique van Beers, Vasalishof 7,
109 4103 WC Culemborg;
wijk 110 Fam. v.d. Veen, J. v. Riebeeckstr. 52,
4105 BC Culemborg;
wijk 110 A J. en B. Vermeulen, Heinsiusstr. 44,
4105 DG Culemborg;
wijk 112, 113 W. Rubers, Joh. Frisoplaats 6A,
4196 AC Tricht;
wijk 114 P. v.d. Feen, Slotstraat 2,
4112 JX Beusichem;

Plantenwerkgroep:

Leo van der Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 0345 515450.

Knotwilgenwerkgroep:

Wim Smits, Hoogeinde 8,
4111 LL Zoelmond; tel.: 0345 501671.
Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Paddenwerkgroep:

Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Zoogdierenwerkgroep:

JanDirk Buizer, Hoefblad 38,
4102 JR Culemborg; tel.: 0345 531715

Vogelwerkgroep:

Jouke Altenburg, Kamperfoelie 33,
4102 JX Culemborg; tel.: 0345 519847.

Insectenwerkgroep:

Annte van Berkel, Akkerwinde 9,
4102 JJ Culemborg; tel.: 0345 531689.

Werkgroep Natuurfotografie:

Henk Vennix, Pastoriestraat 39
5241 TH Rosmalen; tel.: 073 5212903.

Werkgroep Wintervoeding Vogels:

Ruud Post, Linnaeuslaan 61,
4102 LG Culemborg; tel.: 0345 530135.

Inleveren waarnemingen:

Jouke Altenburg, Kamperfoelie 33,
4102 JX Culemborg; email: altpla5@freeler.nl
of de speciale bak in "De Ketelvink"

Begeleiding jeugdgroepen:

Gerrie Monfils-Evers, 31-de Limiet 5,
4131 NR Vianen; tel.: 0347 377638.

Nestkasten-coördinatie:

Ruud Post, Linnaeuslaan 61,
4102 LG Culemborg; tel.: 0345 530135.

Kampen, lezingen, dia-avonden en cursussen:

Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 0345 515450.

"Het Vogeljaar":

Jaarabonnement door overschrijving van € 12,25 op de girorekening van de N.V.W.C., met vermelding van: "Het Vogeljaar".

Verbandtas en -trommel:

Voor alle activiteiten is een verbandtas en -trommel aanwezig in "De Ketelvink". Aanvullingen z.s.m. na gebruik doorgeven aan de beheerder:

Ellen Geleedst, Dorpsstraat 24,
4111 KS Zoelmond; tel.: 0345 521953.

CONTACT-ADRESSEN:**Vogelbeschermingsconsulent:**

Stijn Brand, Bachlaan 13,
4102 BP Culemborg; tel.: 0345 516038.

Asielhouders:

't Klaphek, 3401 RZ IJsselstein;
Dhr. R. Weiters; tel.: 030 6063335

DIVERSE NATUURORGANISATIES:**Milieu:** alarmnummer luchtverontreiniging:

tel.: 026 4452220.

Veldpolitie:

Den Hartog: tel.: 0343 551558 (Werkhoven)
Vrieling : tel.: 0343 561675 (Cothen)
Meldkamer : tel.: 030 6924824 (Zeist)

Gemeentepolitie Culemborg:

A.J.A. Helmond, Boerenstraat 11,
Culemborg; tel.: 0345 477777.

Vereniging Milieudefensie:

Tweede Weteringplantsoen 9, 1017 ZD A'dam.

Gelderse Milieudefensie:

Jansbuitensingel 14, 6811 AB Arnhem;
tel.: 026 3515069.

Milieuwerkgroep "Noordwest-Betuwe":

Harry v.d. Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Werkgroep Milieu Geldermalsen:

Henk ten Berge, Twee Morgen 16, 4196 JT Tricht
tel.: 0345 573974.

Milieuwerkgroep Buren:

Goof den Hartogh, Kloosterlaan 15,
4111 LG Zoelmond; tel.: 0345 502061

Staatsbosbeheer regio Betuwe:

Beheerseenheid De Linge, Veerstraat 16,
4181 AG Waardenburg; tel.: 0418 592411.

Vogelbescherming:

Driebergseweg 16 C, Zeist, tel.: 030 6937700;
vogelinformatiecentrum: 030 6937777;
ledenservice: 030 6937744.

Stichting Het Geldersch Landschap:

Zypendaalseweg 44, 6814 CL Arnhem,
tel.: 026 4420944.

I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie:

Plantage Middenlaan 2C, 1000 HC Amsterdam,
tel.: 020 6228115.

I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie, afd. Tiel en omstreken:

Praam 16, 4002 GE Tiel.

Stichting Natuur en Milieu:

Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht,
tel.: 030 2331328.

Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten:

Noordereinde 60, 1243 JJ 's-Graveland;
tel.: 035 6559911.

Wereld Natuur Fonds Nederland:

Postbus 7, 3700 AA Zeist; tel.: 030 6937333.

Wereld Natuur Fonds Nederland, regio West-Betuwe:

secretariaatsadres:

G.J. van Kessel-Heuff, Binnenstr. 3,
4117 GR Erichem; (Pandawinkel), tel.: 0344 571637

Greenpeace Nederland:

Postbus 11026, 1001 GA Amsterdam.
Damrak 83-II, 1012 LN Amsterdam;
tel: 020 6236545 / 6231843.

VOORWOORD VAN DE REDACTIE

- pag. 4 - *Mijn dochter denkt dat hij anders dood gaat.....*
- pag. 6 - *Vogelwaarnemingen van half september tot en met eind december 2001*
- pag. 13 - *Van de leesplank, 10-07 / 09-09-2001*
- pag. 15 - *Verslag van de paddestoelenexcursie naar Landgoed Soelen op 20-10-2001*
- pag. 19 - *De Egel - I -*
- pag. 20 - *Van de leesplank, 10-09 / 08-10-2001*
- pag. 22 - *De wedstek van de NVWC*
- pag. 23 - *Prachtige waarnemingen in groep 2*
- pag. 24 - *Van de leesplank, 08-10 / 12-11-2001*
- pag. 26 - *Excursie- en Activiteitenprogramma*

U heeft er even op moeten wachten, maar voor u ligt weer een nieuw nummer van de Hak-al. In december was er nog wat weinig kopij binnen, zodat we dit nummer hebben uitgesteld naar het begin van het nieuwe jaar.

In dit nummer vindt u in ieder geval weer de bekende rubrieken. Dus na het lezen van ons blad bent u weer op de hoogte van de vogelwaarnemingen in ons werkgebied uit de afgelopen periode en heeft u weer een goed beeld van wat er de afgelopen periode is gepubliceerd door de landelijke en regionale bladen. Daarnaast kunt u verhalen lezen van de hand van enthousiaste leden van onze vereniging die zich inzetten voor de opvang van vogels en egels. Beide artikelen hebben allerlei aanwijzingen voor wat u wel en niet moet doen wanneer er een hulpbehoevend beest wordt aangetroffen.

Bij deze Hak-al treft u ook het boekje "Ondergronds Rivierenland" aan, geschreven door de Stuurgroep NME Rivierenland. Deze stuurgroep kenne we inmiddels van een aantal andere regionale projecten, zoals "Levende Rivieren" en het vlinderproject van een aantal jaren terug. Binnen Culemborg komen deze projecten ook een keer terug als thema van een NME-dag (voorheen een NME-weekend) op de kinderboerderij. Dit nieuwe project geeft een goed beeld van alles wat zich in de bodem van ons rivierengebied afspeelt. Een verrassend leuke insteek.

In februari vindt de maandelijkse lezingavond niet plaats in de Ketelvink, omdat daar een uitgebreide opstelling is gemaakt voor een serie energielessen voor het (basis-)onderwijs. We wijken daarom uit naar de wijk Goilberdingen; let dus op de locatie die in de convo genoemd wordt!

Tot 15 mei kan er kopij ingeleverd worden voor het juni-nummer van de Hak-al. We zien graag leuke bijdragen tegemoet!

De redactie.

Pestvogel



Mijn dochter denkt dat hij anders dood gaat...

De natuur en vogelwacht Culemborg (NVWC) vangt met regelmaat (wilde) vogels en zoogdieren op. Dat opvangen doet zij reeds jaren. De expertise is opgedaan vanuit veldwerk, workshops, gesprekken met dierenasiel en dierenartsen en de kennis die de NVWC logischerwijs in huis heeft.

De ervaringen worden verzameld in een draaiboek welke door een speciale werkgroep van de NVWC jaarlijks wordt aangevuld met nieuwe ervaringen. Het is een bijzonder fijn en gewaardeerd werk.

De bewoners van Culemborg die reeds eerder een beest hebben gevonden kennen de weg naar de vertrouwde adressen.

De NVWC doet dit niet alleen. Vanaf de start werkt de werkgroep nauw samen met sector Ruimte afdeling milieu van de gemeente Culemborg. De samenwerking is niet alleen gebaseerd op het opvangen van dieren maar ook met name in de winter wordt er aandacht geschonken aan de beesten in de stad en uiterwaarden.

Wanneer de omstandigheden daar aanleiding toe geven wordt er gestart met wintervoeding. Dit gebeurt alleen wanneer de winters zeer streng zijn. De gemeente stelt dan geheel belangeloos materieel en mensen beschikbaar. Vrijwilligers (leden van de NVWC maar ook burgers uit Culemborg) zijn dan in touw om de beesten op een geweldige manier bij te staan door brood te snijden en voederplekken in te richten.

Dit werk is nodig omdat wij mensen steeds meer ruimte eisen en natuurlijke biotopen (voedselreserves) op offeren voor bebouwing. Daar kun je dramatisch over doen maar het is realiteit. Door de voedselsituatie door middel van bijvoederen te verbeteren wordt er naar gestreefd het aantal slachtoffers te verkleinen.

Kan ik meewerken? Ja zeker. Je kunt je natuurlijk opgeven als vrijwilliger. Meehelpen wanneer dat echt nodig is.

Maar ook in je eigen achtertuin kun je de voedselsituatie vergroten door dagelijks brood (zonder margarine of halvarine) en zaden aan te bieden op de grond gestrooid of op een voedertafel. Het rijgen van de bekende pindasnoeren bevordert de komst van vele vogels, met name de kool- en pimpelmees.

Bijvoederen trekt vele verschillende vogels naar je tuin.

In een strenge winter heb ik wel 34 soorten vogels op bezoek gehad. Alleen maar door regelmatig bij te voeren. Dat inrichten van zo'n voederplek in de tuin kan al vanaf half november worden opgestart.

Het is niet alleen nuttig maar ook een leuk gezicht, vooral de huismussen. Dit zijn trouwe bezoekers. Op den duur "weten" zij zelf welke tijd je gaat bijvoeren. Ze wachten dan op een vaste plek je komst af.

Voer op vaste tijden. Bijvoorkeur na zonsopgang en ruim voor zonsondergang. Dan zijn de beesten het

meest actief met zoeken naar voedsel. Stop ermee wanneer het weer meer richting lente gaat. In de regel is dat vanaf begin maart. Het insectenleven komt dan weer op gang. En onze mees schakelt dan weer over op het vreten van larven en andere eiwitrijk voedsel.

Stel dat wij onze voederplaats blijven onderhouden dan kan het zelfs gebeuren dat ma of pa mees een jong gaat voeren met een van onze pinda. Zo'n pinda is te groot voor het jong wat verstikking tot gevolg heeft.

Jammer van onze inspanning om de vogels te redden. Het ophangen van een nestkast biedt ook hulp. In de winter wordt zo'n nestkast gebruikt om te overnachten. Hoe kouder de avonden hoe meer vogels gelijktijdig in zo'n nestkast overnachten.

Ondanks de goede zorgen van ons komt het voor dat er slachtoffers vallen. Wat dan?

Een gewond beest kan worden gebracht naar onderstaand adres. Deze zorgt voor de eerste opvang en draagt het beest over (al dan niet na een bezoek aan de dierenarts) aan een erkend vogelopvangadres. Sinds vorig jaar zomer gebeurt het vervoeren van de Culemborgse beesten in eendrachtige samenwerking met de dierenambulance Vianen. Deze enthousiaste groep van vrijwilligers staan iedere dag klaar om te assisteren met het vervoer naar het vogelasieladres. Winterslachtoffers zijn snel te herkennen. Al dan niet uitgeput of gewond, laten beesten die zich gemakkelijk oppakken, zijn herkenbare winterslachtoffers. Meenemen en afgeven aan onderstaand adres is het advies.

Onze ervaring is dat niet alleen in de winter beesten worden aangeboden.

Vanaf het vroege voorjaar tot aan de zomer worden er met regelmaat vermeende slachtoffers gemeld. Vermeend, want schijn bedriegt.

In het voorjaar wanneer de eerste jongen uit hun ei kruipen worden zij op hun nest gevoerd door pa en ma vogel. Totdat zij groot genoeg zijn om het nest te verlaten en na enige tijd voor zichzelf kunnen zorgen.

Wie kent deze cyclus niet.

Wel, bij de meeste vogels gebeurt dat wel zo. Er zijn een paar soorten die het anders regelen. Laat ik het met een voorbeeld uitleggen. Op een mooie lentedag gaat de telefoon. Een aardige mevrouw stelt zich voor en meldt een jonge vogel die uit het nest is gevallen. Het beestje moet acuut naar onderstaand adres worden gebracht. Het verkeerd in levensgevaar. Moedervogel is niet meer te zien laat staan vader en het beestje ligt daar maar stil onder die struik. Bovendien het barst hier van de katten en voor je het weet vreet de kat van de burens het straks op. En om meer kracht bij te zetten: mijn dochter denkt dat hij anders dood gaat. Wanneer er een paar vragen worden gesteld blijkt de dochter op een verkeerd been te zijn gezet omdat het hier om een merel gaat. Merels hebben een andere overlevingsstrategie dan de meeste broedvogels. Van oorsprong zijn het bosvogels. In het bos leven er rovers als eekhoorns, boommarters en eksters die op de eieren en bosuilen op de jongen gemunt hebben. Deze beesten speuren de bomen af en roven een gevonden nest leeg. Wat hebben die merels nou bedacht? Op de grond zijn de jongen minder zichtbaar door de lage begroeiing. Door steeds te verplaatsen is de kans dat een jong gevonden wordt verkleind en de overlevingskans vergroot. Dus vrij vroeg al verlaten de jongen hun nest. Merels zijn door eerder genoemde reden (zie boven) steeds meer in de bebouwde kom te vinden en aangepast aan onze menselijke biotoop. Aangepast op een ding na. Zij denken nog steeds dat hun strategie werkt. Niet dus, wanneer wij mensen op een mooie lentedag het pad kruisen van zo'n "laag doortrekkende" merelgezin. Moeder en vader merel zien ons en waarschuwen, vanuit een tak in de boom, hun jongen. Wanneer een van de ouders alarm slaat hebben ze afgesproken dat de jongen zich doodstil houden en wachten op het sein veilig. Nu willen de jonge merels dat wel eens op een opzichtelijke plaats doen. Wij mensen zien een van de jongen en denken, hé een verlaten vogel. Bellen! Want: mijn dochter denkt dat hij anders dood gaat. Wat te doen? Om zeker te zijn dat het echt gaat om een verlaten jong is het het beste om gewoon door te lopen en maak dat je uit het gezichtsveld bent van de

merelouders. Onthoud wel de plek waar je het jong gezien hebt. Wacht minstens een kwartier. Ga dan voorzichtig kijken of het beestje er nog zit. In de meeste gevallen is het jong weg. Zit het beestje er nog dan kun je overwegen het mee te nemen en af te geven. Zit de kat er aan te vreten dan hebben wij pech maar troost je met de gedachte dat het jong een minkukel betreft, want een gezond mereljong laat zich niet zomaar door een kat vangen. Daar zijn de katten nu eenmaal te stom voor. Bedenk wel, het met de hand voeren van een jonge merel is een zeer gespecialiseerde bezigheid. Immers je moet de ouders nabootsen. Dat houdt in, dat bij het eerste ochtendgloren (in april al gauw tegen de klok van vijf uur 's-morgens) het jong gevoerd wordt met een stukje worm. Dit moet minstens ieder uur worden herhaald tot aan zonsondergang. Een hele klus dus. Een ander veel aangeboden soort (verlaten jongen) zijn die leuke kleine eendjes. Eendjes volgen hun moeder en letten wel eens niet op. Moeder gaat links af, het kleintje rechtdoor. Je herkent dat wel met je eigen peuters. Wel nu, wij wandelen op een mooie lente dag langs een singel of sloot. Moeder eend denkt; o jee, een mens. Wegwezen en het jonge eendje heeft niet opgelet en gaat rechtdoor. Het verhaal is hetzelfde als met die jonge merels. Je weet wel; mijn dochter denkt dat hij anders dood gaat. Mag er dan helemaal geen vogel meer worden opgepakt? Best wel maar lees de boodschap en wees voorzichtig met de conclusie, mijn dochter denkt dat hij anders dood gaat. Vragen? Bel gerust.

Veel plezier met het zien van de natuur.

Adressen voor hulp behoevende dieren (vogels en/of zoogdieren; egels, vleermuizen e.d.)

**Tijdens kantooruren: Kinderboerderij de Heuvel
Weithusen 63, Culemborg
Telefoon: 0345 – 51 88 09**

**Na kantooruren: Ruud Post (Coördinator)
Linnaeuslaan 61,
Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 01 35**

De vogelwaarnemingen van half september tot en met eind december 2001

Het lijkt dit jaar weer zo'n typisch Nederlandse kwakkelwinter te worden. Het vriest niet dat het kraakt, de Lek blijft gewoon open. Kortom, geen weersomstandigheden voor historische bikkilverhalen over uitgevoerde inventarisaties. De vogelwerkgroep zit namelijk in de wintermaanden niet bepaald stil. De roofvogeltelling, de meeuwentelling, de maandelijkse zoete rijkswaterentelling, de decembertelling van wintervogels (PTT) in de Regulieren en langs de Lekdijk worden zoals gewoonlijk uitgevoerd. Hoogtepunten van deze tellingen en losse waarnemingen vormen de ingrediënten voor deze welgevulde rubriek. Van diverse trekvogelsoorten zijn de maximaal aantallen van dit najaar opgenomen. Zo krijgt u een mooi beeld van de ultieme momenten van de Trektellers, die elke najaarszaterdag rond zonsopgang 2,5 uur op hun Telpost staan. Voor de 'fijnproevers' zijn in deze rubriek tal van gegevens overgenomen uit de grote trektel-database van Paul van Veen. Zo kunnen de waarnemingen in een groter kader worden geplaatst.

Graag wil ik de aandacht vragen voor binnendijkse ganzenwaarnemingen. SOVON is hier erg in geïnteresseerd. Helaas heeft de vogelwerkgroep niet genoeg menskracht voor regelmatige vlakdekkende telling. Voldoende 'losse' waarnemingen geven ook een beeld. Doet u ook mee?

Met vriendelijke vogelgroet,

Jouke Altenburg

waarnemingen kunnen worden ingestuurd met de bekende kaartjes of rechtstreeks naar:
altpla5@freeler.nl

Bijzondere waarnemingen van gewone en zeldzame vogelsoorten

Grote zilverreiger

'Big brother is watching you'; dat moet de Grote zilverreiger die van 28 t/m 30 december in de Steenwaard en Baarsenwaard pleisterde hebben gedacht. Maar liefst 7 personen gaven hun waarneming door van deze prachtige, 1 meter grote reiger met volledig gele poten: fam. Bouman, Jan Dirk Buizer, Annette van Berkel, Jantine Benders, Louis van Oort, Harry van de Warenburg en Koos Rijpkema. 30 September 1980 was lange tijd de enige waarneming in het archief. In de afgelopen drie jaren kwamen daar de volgende bij:

- | | | |
|-------------|-------------------|---------------------------|
| - 21-8-1999 | Saskia Jansen | Landtong Redichemse waard |
| - 20-9-1999 | Berry Lucas | Fort Everdingen |
| - 26-9-2000 | Marjan Schutte | Einde Weidsteeg |
| - 2-12-2000 | Peter van Horssen | Put van Buren |

Dit is dus de 6e waarneming ooit.

Wanneer we de waarnemingsmaanden bekijken geeft de AVN-2 leuke informatie. Uit een grafiek kan opgemaakt worden dat de laatste decemberweek bij de beste 6 decades¹ hoort van Grote zilverreigerwaarnemingen in Nederland. In de laatste 10 dagen van december zijn 85 (ca. 6%) van de 1500 waargenomen exemplaren gezien (periode 1989-1998).

Onze drie septemberwaarnemingen vallen ook in een topdecade: 75 waarnemingen (5%) zijn in de laatste 10 septemberdagen van 1989-1998 gedaan. Over het hele jaar genomen liggen de decades met maximaal aantallen tussen de tweede helft van oktober en de eerste tien dagen van november.

¹ Bij de decade-indeling wordt elke maand verdeeld in 3 groepen van 10 dagen. Een jaar telt dus 36 decades.

Kleine zilverreiger

Tussen 1 september en 9 december zijn 18 waarnemingen van de Kleine zilverreiger doorgegeven. Op één waarneming na zijn ze steeds gezien in de uiterwaarden ten westen van het spoor: de Baarse-, Goilberdingen- en Steenwaard. Het maximale aantal was 2 exx.

In totaal zijn van de Kleine zilverreiger 26 waarnemingen in 2001 doorgegeven.

Toendrarietgans

De rietganzen worden verdeeld in twee ondersoorten. Een toendrarietgans is herkenbaar aan de korte donkere hals en meer zwart dan oranje op de snavel. De taigarietgans heeft een langere hals en meer oranje dan zwart op de snavel.

Rietganzen overwinteren voornamelijk in de noordelijke helft van het land, Zeeland, langs de Waal en de IJssel. Volgens AVN-2 piekt deze ganzensoort in december en januari. In strenge winters zijn er meer overwintersaars dan in zachte.

Op 28 december 2001 werd langs de Lekdijk op twee plaatsen 1 ex. waargenomen door de PTT-tellers. De ene rietgans zat in een groepje Kolganzen, de andere trok op met een groepje Grauwe ganzen.

In het NVWC-archief zit een dikke stapel waarnemingen van rietganzen. Helaas zijn er maar weinig waarnemingen uitgesplitst over beide ondersoorten. De aantallen wisselen sterk; van één exemplaar tot vele honderden.

Grote zee-eend

Deze bijna 60 cm grote eend is een typische kustvogel. In het binnenland is hij een jaarlijkse maar zeldzame gast (AVN-2). Stijn Brand en Arjan Brenkman zagen 1 ex. op 16 december in de afgraving van de Redichemse waard. In ons archief zit één andere waarneming. Op 10 maart 1992 werd 1 ex. op de Lek ter hoogte van de Redichemse waard gezien door Paul van Veen.

Zeearend

Peter van Horsen zag op 14-11 jl. 1 exemplaar aan de grond zitten bij de Bisschopsgraaf. Hij kon het 1^o jaars dier goed bekijken. Een historisch overzicht van de waarnemingen uit het werkgebied:

- dec 1985 t/m jan 86 Beesdse Veld (juveniel)
- 2 maart 1986 Spoorbrug Jandirk Kievit en Lucy van der Sluis
- 13 april 1986 Regulieren N.N.
- 14 okt t/m dec 1991 De Heul halve club
- 30 jan 1999 Meersteeg (bij Tricht) Ruud Post en Jan Dirk Buizer

Het is de 6e waarneming ooit. Volgens de AVN-2 worden in Nederland voornamelijk jonge vogels gezien.

Visarend

Slechts twee visarendwaarnemingen dit najaar: op 8 september door de Trektellers en op 17 september door Gerben Overweg. Beide waarnemingen zitten dicht bij de mediane datum² voor de zuidwest Veluwe: 14 september (AVN-2).

Slechtvalk

De eerste Slechtvalk werd op 29 september door de Trektellers gezien. Naderhand zouden nog drie waarnemingen volgen. In de Steenwaard en de Rijswijkse waard (tegen het Amsterdam-Rijnkanaal) is deze drieste jager 5x gezien dit najaar. Dit beeld stemt overeen met de afgelopen jaren. Het zou interessant zijn wanneer de waarnemers karakteristieke individuele kenmerken zouden kunnen vaststellen. In de AVN-2 wordt namelijk gesteld dat overwintersaars plaatstrouw zijn en vermoedelijk jarenlang hetzelfde winterterritorium bezetten. Ter indicatie: de Nederlandse winterpopulatie bedraagt naar schatting ca. 150-210 exemplaren (periode 1989-1998).

² Dit is de datum waarop 50% van het aantal doortrekkende vogels is gezien. Deze datum wordt ook wel D50 genoemd.

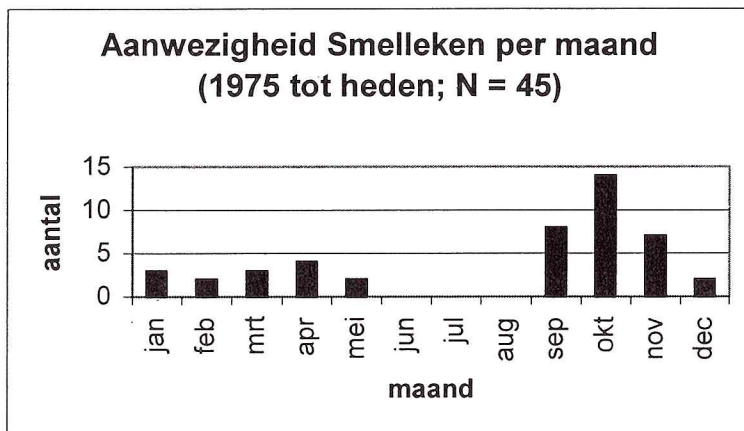
Smelleken

Vier waarnemingen van dit kleine valkje dit najaar: driemaal op de Telpost (29-9, 14-10 en 20-10) en eenmaal bij pont Beusichem (14-10). Daarmee behoort 2000 tot de beste Smelleken-jaren: 1979, 1980, 1998; allen 4 waarnemingen. Topjaar is 2000 met vijf waarnemingen.

De waarnemingen van 2001 liggen dicht bij de mediane datum van najaarsdoortrek voor de Zuidwest Veluwe: 13 oktober. Wat snuffelen in de AVN-2 geeft nog meer leuke wetenswaardigheden. De doortrek van Smellekens vindt

voornamelijk in de kustprovincies plaats, waarschijnlijk door de gestuwde zangvogeltrek. Veel zangvogelsoorten houden tijdens de najaarstrek namelijk een zuid- tot zuidwestelijke trekrichting aan. Op trek boven Nederland komen zij dan op enig moment bij de kust uit. Zangvogeltjes steken niet graag grote watervlakken over (de Noordzee) en blijven de kustlijn dus volgen. Dat resulteert in grotere aantallen aan de kust dan elders boven Nederland: de zogenaamde 'stuwing'. De Smellekens vliegen met hun maaltijd mee. Uit de AVN-2 grafiek valt op te maken dat jaarlijks tussen de 200 en 400 exx. in Nederland overwinteren.

Bekijken we de aanwezigheid per maand van het Smelleken in het werkgebied van de NVWC, dan valt een duidelijke najaarspiek op. Deze stemt overeen met het landelijke beeld met een doortrekpiek half oktober; de mediane datum is 13 oktober (bron AVN-2). Landelijk gezien piekt de voorjaartrek eind maart / begin april. Dat lijkt overeen te komen met het kleine voorjaarspiekje in onze grafiek. De gemiddelde laatste waarnemingsdatum voor Wageningen is 28 april.



Kleine strandloper

Theo de Jong zag op 16 september 1 ex. Kleine strandloper in de Baarsemwaard. Volgens AVN-2 leveren mei en de periode eind augustus tot eind september de meeste waarnemingen op. Waarnemingen uit april, juni en november zijn schaars. De jaarlijks in Nederland verblijvende aantallen Kleine strandlopers schommelen sterk vanwege het wisselend broedsucces. Hun broedgebied is vermoedelijk West-Siberië. Landelijk gezien zijn 1983, 1990 en 1996 topjaren.

In ons archief is uit 1983, 1990 en 1998 elk één septemberwaarneming bekend.

In 1999 is de soort vier maal gezien: 18-8, 2-9, 20-9 en 26-9.

Het jaar 2000 spant de kroon met negen waarnemingen: 12-5, 14-5, 20-7, 28-7, 19-8, 31-8, 23-9, 30-9, 3-10.

In 2001 is de Kleine strandloper ook gezien op 6-5 en 19-7.

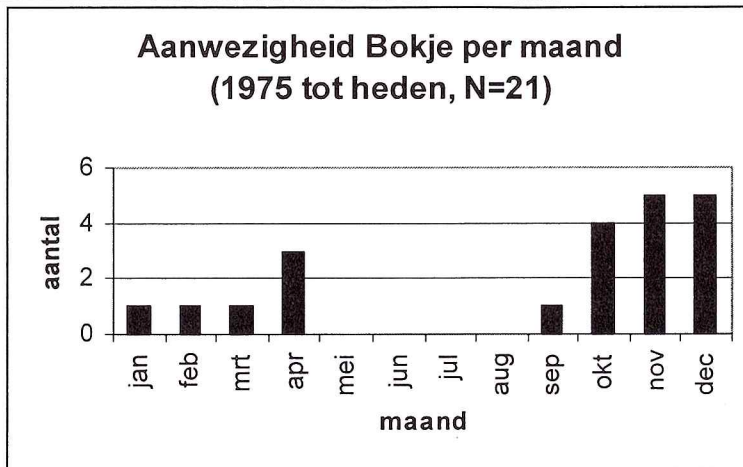
Alle NVWC-waarnemingen passen dus in het landelijke aanwezigheidsbeeld per maand.

Bokje

Deze kleine snip wordt niet vaak opgemerkt in het werkgebied. In de afgelopen periode maar liefst vier waarnemingen.

- 14-10 Regiowaarnemer 1 ex. Goilberdingenwaard,
- 4-11 Jouke Altenburg 1 ex. sloot Einde Lange Dreef binnendijks
- 9-12 Paul van Veen 2 exx. Baarsemwaard
- 15-12 Regiowaarnemer 1 ex. Baarsemwaard

In ons archief zitten nu in totaal 21 waarnemingen, die het volgende beeld geven (zie grafiek).



Volgens de AVN-2 wordt de doortrekkiepiek in oktober bereikt. Afhankelijk van de lokale waterstanden en de aanwezigheid van vorstvrije plaatsen (kwel) blijven ze tot in diep in de winter aanwezig. Na de dooi keren de vogels ogenblikkelijk weer terug. Over de herkomst van de in Nederland overwinterende Bokjes is niets bekend. Het is aannemelijk dat ze in het noorden van Zweden, Finland en Rusland broeden. In de periode 1989 – 1998 zijn landelijk ruim 2100 waarnemingen gedaan; ruim 200 per jaar. Vier waarnemingen in één najaar mag dus ook landelijk gezien opmerkelijk worden genoemd. Het merendeel van de waarnemingen is in de monding van de IJssel gedaan.

Tureluur

Een eenzame Tureluur verbleef op 15 december in de Goilberdingenwaard. Dat is opmerkelijk omdat de Tureluur buiten het broedseizoen een typische vogel van getijdengebieden is. Omdat hij maar kleine vetvoorraden aan kan leggen doorstaat de Tureluur koude periodes slecht. Het aantal overwintersaars buiten het Wadden- en Deltagebied bedraagt jaarlijks hooguit enkele honderden (bron AVN-2).

Toch is de Tureluur van afgelopen december niet de enige winterwaarneming in ons werkgebied.

Op 6 december 1975 zagen de gebroeders van de Warenburg en Kars Veling 1 ex. tussen fort Spoel en fort Everdingen (de Goilberdingenwaard dus).

Op 15 december 1981 zagen Berry Lucas en Gerard van Zuylen 1 ex. in de Redichemse waard.

Op 5 december 1999 zag Paul van Veen 1 exemplaar in de Baarsemwaard.

IJsvogel

Het IJsvogeltje was tijdens de wekelijkse najaarstrekellingen op zaterdag een vaste langsvliegende gast. Eén enkele keer werden zelfs twee exemplaren tegelijkertijd gezien. In totaal werden 23 waarnemingen ingeleverd, waarvan 3 binnendijks: het inundatiekanaal Prijsseweg, de gracht om de kasteeltuin en de Honddijk. De waarneming aan de Honddijk betrof een gewond exemplaar op 18 oktober. Uitwendig was er niets te zien. Het diertje is met de dierenambulance naar 't Klaphek gebracht. We hebben nog geen bericht ontvangen of 'de patiënt' goed is hersteld.

Kleine bonte specht

Op 15 december zagen Stijn Brand en Paul van Veen een Kleine bonte specht op de kruising Lekdijk met de Beusichemse Veerweg. Deze musgrote specht wordt de laatste jaren maar heel weinig waargenomen: gemiddeld nog niet eens éénmaal per jaar.

Boerenzwaluw

Op 26 september passeerden tijdens de ochtendtrektelling 296 exemplaren op weg naar warmere en voedselrijkere streken. Dat is laat 'voor ons doen'. De laatste Boerenzwaluw werd op 20 oktober bij de Telpost gezien. De mediane doortrekdatum (D50) voor Culemborg is 27 augustus. 11 September is de datum waarop 75% van de vogels is gezien (D75).

Een vergelijking met andere telposten. De Telpost Arnhem heeft 11 september als mediane datum. Aan de kust (Bloemendaal) ligt deze 6 dagen eerder. Het beeld ontstaat dat op onze telpost de Boerenzwaluwtrek eerder plaatsvindt dan elders. Dat lijkt in tegenspraak met de volgende zin uit AVN-2: 'De najaarstrek vindt ongestuwd plaats (breedfronttrek), dus gelijkmatig over heel Nederland'.

Beflijster

Op 6-10-2001 werd de enige Beflijsterwaarneming van dit najaar gedaan op de Telpost. Voorgaande jaren is deze lijsterachtige meer waargenomen.

Frater

De laatste waarneming van dit familielid van de Kneu dateert al weer van 10 november 1995. Arjan Brenkman en Stijn Brand zagen toen 2 exemplaren in de Redichemse waard. Op 20 oktober zagen de Trektellers 1 exemplaar overkomen op de Telpost. In totaal zitten er 11 waarnemingen in het archief.

Het Fratertje is vooral een kustvogel. De totale winterpopulatie wordt geschat op ongeveer 5000 exemplaren.

Grote oppervlakken pioniervegetaties hebben een sterke aantrekkingskracht als foerageergebied. De rozé stuit is een duidelijk waarnemingskenmerk.

Ongeveer 80% van de landelijke waarnemingen uit de periode 1995-1998 werd in het Waddengebied gedaan. In het najaar van 1986 trad een invasie op, waarbij de soort ook veel in het binnenland werd gezien (bron: AVN-2). Deze invasie valt ook terug te vinden in de Culemborgse waarnemingen: op 9 oktober 1986 zag Marcel van der Tol 20 exemplaren overvliegen.

Appelvink

Het was een Appelvinkrijk najaar. De eerste passeerde op 29 september de Telpost richting noordoost. Op 17 en 19 oktober zag Rob Lensink 1 ex. boven de Grote markt resp. Varkensmarkt. De laatste Appelvink werd op 20 oktober weer door de Trektellers gezien.

In het archief zitten sinds 1975 tien waarnemingen:

- 29 juli 1976 Spoordijk Berry Lucas e.a. (mogelijk broedgeval)
- 10 maart 1977 Plantage Jilles van de Warenburg
- 10 april 1983 Tichelterrein N.N.
- 22 okt. 1983 Telpost N.N.
- 12 okt. 1984 KWC N.N.
- 1 sept. 1991 Telpost Arjan Brenkman
- 1993 Culemborgse Veld N.N. (territorium, mogelijk broedgeval)
- 8-11-1997 Telpost Louis van Oort en Jouke Altenburg
- 30-8-1998 Voorkoop Jouke Altenburg
- 28-11-1998 Plantage Stijn Brand e.a.
- 1-4-1999 Plantage Gerben Mensink

De AVN-2 is nogmaals een bron van rijke informatie.

De Appelvink komt vooral boven de Grote rivieren voor, met uitzondering van de hellingbossen in Zuid-Limburg. Hij geldt als een vrij talrijke broedvogel, een doortrekker in vrij klein aantal en een wintervogel in vrij groot aantal. Appelvinken hebben een voorkeur voor rijke, gevarieerde loofbossen. In dit opzicht is de Plantage een logische waarnemingsplaats in ons werkgebied.

Opvallend is dat er nooit een groep is waargenomen bij de waarnemingen van november t/m maart. Appelvinken overwinteren namelijk in groepen van 10 tot 20 exemplaren. Uit de toptrekjaren door invasies (1985/1986, 1993, 1996) zijn geen waarnemingen van onze Telpost bekend.

Samenvattende bespreking van de waarnemingen van half september t/m december 2001

Duikers tot en met roofvogels

Op 22 september werd 1 ex. **Dodaars** door de Trektellers bij de Telpost gezien. De maximale dagtrek van de **Aalscholver** langs de Telpost was dit jaar op 22 september: 201 exx. Dat is vroeg. De Culemborgse D50 ligt op 11 oktober. Ik meen me uit de lezing van Rob Lensink te herinneren dat Aalscholvers een tweetoppige trekpiek hebben. Op 18 november zagen regiowaarnemers 41 exx. Aalscholver gezamenlijk vissend in de Baarsemwaard. **Grote zilverreiger***. **Kleine zilverreiger***. Van de **Blauwe reiger** werd ook dit jaar weer een aantal bekende kolonies na de bladval geteld. In het bosje aan het einde van de Lange Dreef werden 21

nesten aangetroffen; bij het Wiel van Bassa 43 nesten en bij eendenkooi de Waai 22 nesten (Jantine Benders, Annette van Berkel). Op 30 september vloog een Ooievaar over de Telpost (Trektellers). Drie meldingen van de **Lepelaar**. Op 17 september zag Gerben Overweg 7 exx. in de Baarsemwaard. Op 21 september werden nog 2 exx. gezien (RW). Annette van Berkel zag op 25 september 1 ex. in de Steenwaard.

De eerste exemplaren **Kleine zwaan** werden op 29 oktober gezien: 9 exx. door Charlotte Zondag, Louis van Oort en Daniël Beuker op de Telpost. Verder nog twee waarnemingen in november resp. december op dezelfde plaats. Op 30 december zag Jan Dirk Buizer 1 ex. bij de

Put van Hussen. **Toendrarietgans***. Op 3 november zag een regiowaarnemer 125 exx. **Kolgans** in de Steenwaard. Op dezelfde dag waren 75 exx. **Grauwe gans** aanwezig. Op 4 november was het aantal toegenomen tot 130 exx. Tussen 14 oktober en 2 december vier meldingen van de **Brandgans**. Het maximum aantal bedroeg 450 exemplaren. Opmerkelijk was een leucistisch (=licht) exemplaar dat op 4 november tussen 323 'gewone' exemplaren in de Steenwaard werd gezien (RW). Drie meldingen van de **Canadese gans**. Op 4 november werden 9 exx. gezien in de Steenwaard (RW). Op 28 december werden 3 exx. gezien op de Lek bij de Telpost en 1 ex. in de Redichemse waard (Annette van Berkel, Louis van Oort, Jantine Benders).

Ook in de wintermaanden blijft de **Bergeend** te zien in de uiterwaarden. Op 3 november 15 exx. en op 4 nov. 1 ex. in de Steenwaard (RW). De Smient was op 3 en 4 november met 2000 exx. goed vertegenwoordigd in de Steenwaard (RW). Volgens AVN-2 bereiken de aantallen in het rivierengebied in februari en maart hun maximum. Ook kunnen worden tijdens vorstperiodes meer exemplaren in het Rivierengebied gezien. Op 3 en 4 november werden respectievelijk 16 en 14 exx. **Krakeend** gezien in de Steenwaard (RW). Ook de **Wintertaling** was met 15 exx. aanwezig in de Steenwaard op 3 november (RW). De eerste acht **Pijlstaarten** werden op 29 september door de Trektellers gezien. Dat geldt ook voor 30 september (1 ex.), 10 oktober (7 exx.) en 27 oktober (1 ex.). Op 14 oktober was de **Slobeend** weer in grote aantallen aanwezig in het werkgebied: 100 exx. in de Steenwaard (RW). Het maximum was 140 exx. op 4 november in de Steenwaard (RW). De laatste exemplaren werden door Leo van der Kooij gezien op 6 december bij fort Everdingen en in de Baarsemwaard (totaal 6 exx.). Dat klopt met het landelijke beeld dat de Slobeend vooral in het westen van het land overwintert. Zuid-Holland en het Deltagebied herbergen de grootste aantallen. De aantallen langs de Grote rivieren stijgen weer in maart-april (Bron: AVN-2). Op 4 november werden 4 exx. **Tafeleend** gezien in de Steenwaard (RW). Op 3 november waren 80 exx. **Kuifeend** in de Steenwaard aanwezig (RW). **Grote zee-eend***.

De eerste **Brilduiker** werd pas op 28 december gemeld tijdens de maandelijkse telling van de Zoete Rijkswateren (Annette van Berkel, Louis van Oort, Jantine Benders). In totaal werden 3 exx. gezien bij Fort Spoel en van de Anker (bij de Telpost). Ook het **Nonnetje** werd laat opgemerkt: het eerste exemplaar werd op 2 december gezien in de Steenwaard (RW). Op 16 december en 28 december werden ook waarnemingen gedaan van een paartje (Jan Dirk Buizer, Jantine Benders, Louis van Oort en Annette van Berkel). Op 18 november werd de eerste melding gedaan van de **Grote zaagbek**: 6 exemplaren in de Baarsemwaard. Op 26 november zag Henkjan Kievit 7 mannetjes en 2 vrouwtjes in de strang einde Weidsteeg ter hoogte van Warga's hoeve. Op 6, 9 en 16 december werden nog drie waarnemingen gedaan in de uiterwaarden ten westen van het spoor (Leo van der Kooij, Paul van Veen, Annette van Berkel). **Zeearend***. Op 25 september zag Annette van Berkel 1 vrouwtje **Bruine kiekendief** foerageren in de Steenwaard. Op 20 oktober zagen de Trektellers 1 ex. **Blauwe kiekendief** langskomen. Volgens AVN-2 passeren de vrouwtjes het eerst, dan de mannetjes

en tot slot de juvenielen. Mannetjes blijven het dichtst bij de broedgebieden. Bij vorstinval kan er daarom een tweede trek golf op gang komen. Mannetjes kunnen zijn door hun grijze kleur beter in staat te overleven in een winters landschap. Ook zijn ze meer op vogelprooi gericht dan op muizen. Muizen vormen de hoofdprooi van vrouwtjes. In een besneeuwd landschap zijn muizen vrijwel niet te vinden. Een juveniele **Havik** was vrijwel elke najaarstelling te gast op de Telpost. Tussen 22 september en 3 november werd het dier 7x gezien. Op 28 december zagen Louis van Oort, Annette van Berkel en Jantine Benders 1 mannetje in de bosjes aan het eind van de Lange Dreef. Op 15 september werd 1 ex. **Sperwer** trekkend gezien op de Telpost (Trektellers). Tijdens de ochtendtrektellingen werd op 30 september het maximale aantal **Buizerds** gezien: 17 exemplaren. Peter van Horssen zag op 14 november 6 exx. Buizerd in westelijke richting vliegen ten noorden van Mariënwaard. **Visarend***. **Smelleken***. De laatste **Boomvalk** werd dit jaar op 8 september bij de Telpost gezien (Trektellers). **Slechtvalk***.

Hoenders t/m uilen

Op 9 december zag Paul van Veen 1 ex. **Waterral** in de Lazaruswaard lopen. Zes naar het noordwesten trekkende exx. **Bontbekplevier** werden op 15 december door Daniël Beuker en Paul van Veen op de Telpost gezien. Drie meldingen van de **Goudplevier** tussen 1 september en 6 oktober op de Telpost; resp. 4, 9 en 1 ex. (Paul van Veen, Daniël Beuker, Louis van Oort en Jantine Benders). Op 3 november hadden zich 150 exx. **Kievit** in de Steenwaard verzameld. Op 2 december waren dat er ca. 1000 (RW). **Kleine strandloper***. **Bokje***. Op 2 december werd een groep van 300 **Wulpen** geteld in de Steenwaard (RW). Jaap en Ank Schots zagen circa 100 exx. over de Lek vliegen nabij de Telpost op 23 december. Op 8 september vloog een **Zwarte ruiter** westwaarts langs de Telpost (Paul van Veen, Daniël Beuker, Job de Boer). **Tureluur***. De **Groenpootruiter** werd op 5 oktober door Jan Dirk Buizer met 2 exx. in de Goilberdingenwaard gezien. Op 1 september kwam een **Witgatje** langs bij de Telpost (Paul van Veen, Daniël Beuker). Op 16 december zag Jan Dirk Buizer 1 ex. op de hoek Lange Dreef met de Hondwijk. Op 22 september werd een **Oeverloper** gezien bij de Telpost (Paul van Veen, Daniël Beuker, Louis van Oort en Arjan Brenkman).

1 ex. **Visdiefje** werd op 1 en 8 september nog trekkend Zuid-Oost gezien op de Telpost (Trektellers). Een juveniele **Zwarte stern** werd door Paul van Veen opgemerkt op 23 september in de Goilberdingenwaard. Op 14 oktober kwamen tijdens de ochtendtelling 614 exx. **Houtduif** voorbij (Trektellers). Daarmee trok de Houtduif vroeg door dit jaar. Onze D25 ligt op 18 oktober; de D50 op 26 oktober. Vier meldingen van 1 ex. **Steenuil**: 14 oktober Veerweg Culemborg (RW), 23 oktober Grondzeilerweg (Harry van de Warenburg), 6 december Weithusen (Annette van Berkel), 7 december Rondeel (Annette van Berkel).

Gierzwaluwen t/m gorzen

IJsvogel*. In november en december hoorde Harry van de Warenburg regelmatig de **Groene specht** in de boomgaard van Copier aan de Prijsseweg. **Kleine bonte specht***. Op

13, 14 en 20 oktober werden in totaal 10 doortrekkende **Boomleeuweriken** waargenomen (Trekters). Dat komt overeen met het landelijk beeld met een piek rond half oktober (bron: AVN-2). De **Veldleeuwerik** trok op 6 oktober maximaal door dit jaar: 167 exemplaren tijdens de ochtendtrekking (Trekters). Dat was vroeg. Landelijk ligt de D50 16 dagen later: 22 oktober (bron AVN-2). Onze D50 ligt op 19 oktober. **Boerenwaluw***. Op 15 september kwamen 61 exx. **Huiswaluw** over de telpost (Trekters). De teller van het maximale aantal **Graspieters** stond dit jaar stil bij 339 op 6 oktober 2001. De D50 van Culemborg is 5 oktober; in Arnhem is dit 7 oktober (bron: AVN-2). Een samenhangend beeld dus. De **Boompieper** werd nog 2x waargenomen op de Telpost dit najaar: 1-9 en 6-10 (Trekters). Tussen 6 oktober en 28 december 7 meldingen van de **Waterpieper**. Alle waarnemingen zijn gedaan in de uiterwaarden. Het betrof steeds 1 of 2 exemplaren. (Paul van Veen, Louis van Oort, Daniël Beuker, Job de Boer, Charlotte Zondag, Jouke Altenburg, Annette van Berkel, Jantine Benders). De Grote rivieren vormen een belangrijk overwinteringsgebied voor de Waterpieper. Naar schatting overwintert ca. 50% van de winterpopulatie hier. Zompige uiterwaarden zijn hun voorkeursbiotoop (AVN-2). Tussen 18 augustus en 23 september werden op de Telpost 11 waarnemingen van de **Gele kwikstaart** gedaan. Het maximale aantal was 10 exx. op 1 september (Trekters). Onze D50 is 2 september. De landelijke piek ligt op de overgang augustus → september (AVN-2). Ook dit najaar werd de **Grote gele kwikstaart** regelmatig gezien. Negen waarnemingen tussen 15 september en 19 november. Ook in de Culemborgse binnenstad is de vogel regelmatig gezien (Rob Lensink, Jouke Altenburg 2x). De overige zes waarnemingen zijn op de Telpost gedaan. Op 10 oktober werd daar het maximum van 4 exx. gezien. Het maximum aantal doortrekkende **Witte kwikstaarten** bedroeg 67 exx. tijdens de ochtendtrekking van 13 oktober (Trekters). Op 21 en 23 september zagen Annette van Berkel en Kars Veling traditiegetrouw een vrouwtje **Gekraagde roodstaart** foerageren in hun tuin aan de Akkerwinde. Laat de gemiddelde laatste waarnemingsdatum voor Wageningen e.o. nu ook 23 september zijn (bron: AVN-2). Het **Paapje** werd op 17 september gezien door Gerben Overweg in de Baarsenwaard. Van de **Roodborsttapuit** zijn drie waarnemingen gemeld. De waarnemingen van 27-11 en 9-12 slaan op een exemplaar dat geruime tijd in de buurt van het uitkijkpunt in de Baarsenwaard bivakkeerde (Annette van Berkel, Jouke Altenburg, Jan Dirk Buizer en Wyke Smit). Op 9 december zagen Jan Dirk en Wyke ook nog een exemplaar in de Goilberdingenwaard. Op 8 en 28 september werden 1 resp. 2 exx. **Tapuit** gezien. De eerste waarneming was op de Telpost (Job de Boer, Paul van Veen, Daniël Beuker). De tweede was in de Steenwaard (Annette van Berkel). **Beflijster***. Op 3 november werd het maximum aantal doortrekkende **Kramsvogels** op de Telpost waargenomen: 254 exx. Onze D50 ligt op 4 november. De eerste **Koperwieken** werden gezien op 22 september door de Trekters. Dat is vroeg; voor Wageningen e.o. ligt de gemiddelde eerste najaarswaarneming op 30 september (bron: AVN-2). De maximale doortrek dit jaar was ook vroeg, namelijk op 13 oktober: 696 exx. tijdens de ochtendtrekking

(Trekters). Onze langjarige D50 ligt iets meer dan twee weken later: 28-10. De landelijke langjarige datum is 23-10. Op 23 december zagen Jaap en Ank Schots 15 exx. **Koperwiek** in een weiland ten noorden van De Bol. Drie waarnemingen van **Startaarzen** werden ingestuurd. De trekters zagen op 13 november 13 exx. voorbij komen. Jaap en Ank Schots zagen op 23 december 6 exx. in De Bol. Jouke Altenburg zag op 7 december in een groepje 1 ex. van de noordelijke ondersoort met een volledige witte kop op de hoek van de Achterweg en het Achterlaantje. Dit is de 8° waarneming ooit. Ook dit jaar werd de **Zwarte mees** weer gezien tijdens het trekten: 14-10, 11 exemplaren. Tijdens hun wandeling zagen Jap en Ank Schots in De Bol ook 4 **Pimpelmezen**. Daar zagen zij ook een **Boomkruiper**. Opmerkelijk was de doortrek van **Koolmezen** dit najaar: 55 exemplaren in de ochtendtrekking van 10 oktober.

Van de **Zwarte kraai** werden maar liefst 37 exemplaren bij elkaar gezien tijdens de PTT-Lekdijktelling van 28 december (Annette van Berkel, Louis van Oort, Jantine Benders). Het maximale aantal doortrekkende **Spreeuwen** werd op 27 oktober gezien: 2440 exemplaren (Trekters). De datum ligt dicht bij de langjarige D50: 31-10. De **Vinken** kwamen maximaal door op 13 oktober: 2121 exemplaren in 2,5 uur. Dat is dus ongeveer 14 exemplaren per minuut (Trekters)! De Culemborgse langjarige D50 ligt op 17 oktober; voor Arnhem is dat 15 oktober (bron AVN-2). **Frater***. Snoepje van de week voor de Trekters was op 14 oktober het passeren van 2 **Goudvinken**. **Appelvink***.

Verklaring van de afkortingen

N.N.	=	onbekende waarnemer
RW	=	regiowaarnemer
*	=	in het uitgewerkte deel besproken vogelsoort
D50	=	datum, berekend over één of meerdere jaren, waarop 50% van het aantal exemplaren van een soort is waargenomen. Deze datum wordt ook wel mediane datum genoemd.
D25	=	datum, berekend over één of meerdere jaren, waarop 25% van het aantal exemplaren van een soort is waargenomen.

Bronvermelding:

1. AVN-2 Avifauna van Nederland deel 2 Algemene en schaarse vogels van Nederland Bijlsma R.G., Hustings F. & Camphuysen C.J. 2001 GMB Uitgeverij / KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht
2. Digitaal trekvogelbestand Culemborg: resultaat van 14 jaar trekten tussen 1982 en 2000 Berekeningen in het doortrekverloop van de waargenomen vogelsoorten door Paul van Veen (publicatie in voorbereiding).



- *Van Nature -Vereniging Natuurmonumenten- jrg 11 nr 7 (juli/augustus 2001)*
- *Vlinders -De Vlinderstichting- jrg 16 nr 3 (augustus 2001)*
- *Vogelnieuws - Vogelbescherming Nederland- jrg 14 nr 3 (juni 2001) en nr 4 (augustus 2001)*
- *Vogels -Vogelbescherming Nederland- jrg 21 nr 125 (september/oktober 2001)*
- *Zoogdier -Vereniging Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming- jrg 12 nr 2 (juli 2001)*

De lijst van deze aflevering bevat de volgende tijdschriften:

- *Argus -de Faunabescherming- jrg 26 nr 2 (juli 2001)*
- *Boomblad -Alterra (Tijdschrift van toegepast onderzoek in de Groene Ruimte)- jrg 13 nr 4 (augustus 2001)*
- *Knipselkrant -Faunabescherming- jrg 25 nr 3 (juli2001)*
- *De Levende Natuur - jrg 102 nr 4 (juli 2001)*
- *Natuur en Milieu -Stichting Natuur en Milieu- jrg 25 nr 9 (september2001)*
- *Natuurbehoud -Natuurmonumenten- jrg 32 nr 3 (augustus 2001)*
- *Nieuwe Wildernis -Stichting Kritisch Bosbeheer- jrg 7 nr 23*
- *Sovon Nieuws - nr 2 (2001)*

In Argus worden in een aantal artikelen verschillende ontwikkelingen m.b.t. de Nederlandse natuur en de daarin levende dieren kritisch besproken. Zo komen o.m. aan de orde het Actieplan Nederland Natuurlijk dat op 20 maart 2001 door een groot aantal organisaties werd gepresenteerd, Het Faunabeleid op de Veluwe, In het wild levende dieren en de MKZ-epidemie en Stop de boerenmoord. Vooral het laatste artikel laat een kritisch geluid horen in de richting van beleidsmakers, landbouworganisaties en de zgn. boerenvriendelijke politici. Met geen van deze groepen zijn de individuele boeren echt opgeschoten, in tegendeel zelfs. Als het beleid niet radicaal wordt omgegooid zal er straks niemand zijn die het gewenste maar nog lang niet gerealiseerde milieuvriendelijke boeren kan uitvoeren. Alle gelden die momenteel aan het zgn. agrarische natuurbeheer worden uitgegeven is weggegooid geld omdat op zo'n manier nooit bereikt kan worden dat o.a. weidevogels leefruimte krijgen.

Bij dit laatste artikel in Argus sluit heel goed een artikel in Boomblad aan. Onder de titel Boeren voor Natuur wordt een ecologische en economische visie op het platteland geschetst. Wie na lezing van dit artikel zich nog verder wil verdiepen in dit thema kan het rapport "Boeren voor natuur" van Alterra (nr. 312) lezen. Dit rapport is gratis en te bestellen bij team Communicatie, tel. 0317 474487.

Wie geïnteresseerd is in vossen raad ik aan in de Knipselkrant 2 krantenartikelen te lezen. Zowel het artikel uit Trouw (10.05.01) als het artikel uit de Haagsche Courant (12.05.01) bespreken een onderzoek dat de bioloog Jaap Mulder gedurende 4 jaar op het terrein van het Duinwaterbedrijf Zuid Holland verrichtte. Het blijkt dat in dit gebied het aantal vossen op een natuurlijke manier wordt gereguleerd. Het onderzoek bewijst m.i. dat er nog steeds veel te snel alarm wordt geslagen en naar het geweer wordt gegrepen als de vos eens iets doet dat ons niet direct goed uitkomt. Een groot aantal knipsels uit de landelijke bladen laat weer eens zien dat vooral de jagers en de boeren de vossen fel bestrijden.

De Levende Natuur wijdt dit keer een heel nummer aan de heide. Het biotoop heide wordt hierin zo ruim mogelijk geïnterpreteerd. Het omvat hoogveen, natte heide, droge heide, stuifzand en ven. Volgens de tabel op blz. 146 is er anno 2000 in totaal nog 500 km² van deze biotopen over. Ten opzichte van 1850 is de achteruitgang 95% en t.o.v. 1950 toch nog 33%. Ook de kaartjes op blz. 147 zijn wat dat betreft illustratief. In de volgende artikelen worden o.a. korstmossen, reptielen, amfibieën, wilde bijen en libellen besproken. Zeer goed leesbaar en verrassend is het artikel over Flora en Fauna op militaire terreinen door Mennop Hornman en Reuse Haveman (blz. 173-176). Hoewel natuurbeheer en militair gebruik in principe strijdig met elkaar zijn blijkt dat

allerlei militaire activiteiten tezamen met bijv. ontoegankelijkheid van schietterreinen voor allerlei soorten zeldzame planten en vogels positieve effecten hebben.

Ook in Natuurbehoud is er aandacht voor de MKZ-crisis van dit voorjaar. Onder de titel Na de ruimingen wordt betoogd dat de MKZ-crisis duidelijk maakt dat het landbouwbeleid anders moet. Zo langzamerhand is duidelijk dat vrijwel iedereen het hier over eens is. Alleen is nu de vraag hoe en wanneer dit alles bij regering en beleidsmakers gestalte moet krijgen. Verder in dit nummer o.a. nieuws over het Heideblauwtje. Natuurfotografen zullen smullen van de prachtige natuurfoto's die de prijswinnaars van de dit jaar gehouden natuurfotowedstrijd hebben ingestuurd. De 6 winnende foto's (3 in beide categorieën) zijn afgedrukt.

Het is nog altijd goed om met je neus op de feiten te worden gedrukt. Op blz. 21 van Natuur en Milieu staat een tabel die onmiskenbaar laat zien dat de trein nog altijd het schoonste vervoermiddel is. Per persoon is de CO₂-uitstoot van een reiziger per trein slechts eentiende deel van die van de automobilist. Kampioen vervuiler blijft de luchtvaart. Iemand die binnen Europa afstanden per vliegtuig overbrugt vervuilt bijna 20x zoveel als een treinreiziger (zie "Verstokte rokers", blz. 20 en 21).

Natuurliefebbers lees Nieuwe Wildernis, zo zou ik ieder NVWC-lid willen toeroepen. Wie graag op de hoogte wil blijven van nieuwe vormen van natuurbeheer, de rol van grote grazers in natuurgebieden, ontwikkelingen in nieuwe natuurgebieden zoals de Oostvaardersplassen en de Millingerwaard en bovendien zijn/haar mening wil scherpen aan die van kritische commentatoren die met verve knuppels in hoenderhokken van gezapig slapende beleidsmakers werpen kan niet om dit tijdschrift heen. Lees in dit nummer o.a. over de Ooypolder, De Millingerwaard, Koniks en Heckrunderen. Het blad kijkt bovendien regelmatig over de eigen grenzen heen. Dit keer gaan we op bezoek in Letland waar vorig jaar een begrazingsproject in een 15.000 ha groot natuurpark is gestart.

Sovon Nieuws meldt o.a. dat het de Huiszwaluw in 2000 een iets beter ging (+5%). Ook de aantallen ganzen en zwanen stijgen nog steeds. Ondanks de extreem zachte weersomstandigheden werd ons land in de winter van 1999-2000 door nog weer grotere aantallen van deze vogelsoorten bezocht. De soorten die het vooral goed deden zijn Knobbelswaan,

Toendrarietgans, Kolgans, Grauwe gans en Brandgans. Kampioen is de Kolgans waarvan er in januari 2000 645.000 exemplaren werden geteld.

Wie het wel en wee van onze vlinders aangaat zal zeker het blad Vlinders kennen. Ook zal het niet onbekend zijn dat het in het algemeen met onze vlinders niet goed gesteld is. Ook uit het lopende project "dagactieve nachtvlinders" blijkt dat het met deze groep vlinders zorgelijk is gesteld. Uit de voorlopige gegevens blijkt dat bij 80% van de onderzochte soorten er sprake is van achteruitgang; 38% ging zelfs zeer sterk achteruit. Slechts 13% is na 1990 stabiel gebleven of zelfs iets toegenomen (zie blz. 24-26). In hetzelfde nummer wordt ingegaan op een belangrijke oorzaak van alle vlinderellende van de afgelopen jaren. In het artikel "Bestrijdingsmiddelen bedreigen vlinders" (blz. 21-23) wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de effecten van die middelen op dagvlinders. Hieruit blijkt dat het gebruik in de Nederlands akkerbouw veel grotere risico's voor de dagvlinders oplevert dan tot nu toe werd aangenomen.

Vogelnieuws nr 3 is een themanummer over de Kerkuil. De resultaten van 2000 geven aanleiding tot voldoening. Meer dan 2000 broedparen waarvan met zekerheid 1958 daadwerkelijk hebben gebroed. Al met al een opsteker voor de meer dan 800 vrijwilligers die overal in het land nestkasten plaatsen, broedresultaten bijhouden, voorlichting geven en jongen ringen. In dit nummer wordt verder ook nog aandacht geschonken aan de Velduil, de Oehoe en de Steenuil.

Vogelnieuws nr 4 heeft als belangrijkste thema het Beschermingsplan Moerasvogels. Leuk nieuws is het broeden van 4 paar Bijeneters in Groningen (Harkstede).

Ook Vogels besteedt in het artikel "Uitgeblust moeras heeft vogels niets te bieden" aandacht aan het Beschermingsplan Moerasvogels. Natuurlijk wordt er aandacht besteed aan het eerste kraanvogeljong sinds eeuwen in Nederland. Onverlaten die met een heteluchtballon op enkele meters boven het nest scheerden en de vogels de stuipen op het lijf joegen zijn op video vastgelegd en kunnen een hoge boete verwachten.

Van Nature besteedt ook aandacht aan de broedende kraanvogels in het Fochteloërveen. Daarnaast is dit gebied ook voor veel andere planten en dieren een waardevol en onmisbaar biotoop. De vlinder, het Veenhooibeestje, slechts op 6 plaatsen in Nederland met een populatie aanwezig, doet het in dit gebied

heel goed. Ook het al eerder besproken rapport "Boeren voor natuur" wordt hier besproken vanuit het standpunt van Natuurmonumenten.

Tot slot aan het einde van het alfabet gekomen met Zoogdier pluk ik uit dit blad enkele lezenswaardigheden. Veel aandacht dit keer voor muizen (Noordse Woelmuis) en vleermuizen. Ben Verboom en Herman Litjens pleiten voor een

onderzoek naar windmolens en vleermuizen. Uit het buitenland komen berichten dat ook deze groep vliegende dieren door de windmolens nadelig worden beïnvloed. Dit is een reden te meer om in ons land ook eens kritisch te kijken naar locaties en aantal windmolens. In totaal staan er in dit nummer 4 artikelen en maar liefst 8 mededelingen en boekbesprekingen waar het woord vleermuis in voorkomt.

Verslag van de paddestoelenexcursie naar Landgoed Soelen op 20 oktober 2001

Na een aanvankelijk misverstand over de plaats waar de diverse paddestoelenliefhebbers elkaar zouden ontmoeten trokken we toch om een uur of kwart voor tien met een tiental geïnteresseerden het Landgoed Soelen in het plaatsje Zoelen in. De verwachtingen waren niet al te hoog gespannen, want de toptijd was immers al achter de rug. De vele regen in september en begin oktober had, gecombineerd met het zachte weer, een paddestoelen explosie tot gevolg gehad, waarvan de effecten nu zo langzamerhand waren weggeëbd. We hadden ons dan ook ingesteld op de gedachte: "We gaan wat restanten zoeken van wat zo mooi geweest is". Dat onze schamele verwachtingen ruimschoots werden overtroffen, maakt het hieronder staande verslag hopelijk duidelijk.

We begonnen met wat algemene zwammetjes, die echter door veel mensen niet eens als zodanig herkend zouden worden, zoals het Korstvormig schorsschijfje (*Diatrype stigma*), de Oranje druppelzwam (*Dacrymyces stillatus s.l.*) en de Witte vlierschorsszwam (*Rogersella sambuci*). De eerste mag dan wel het Korstvormig schorsschijfje heten, maar er is geen schijfje te bekennen. Hij vormt platte, zwarte plakken op rottend hout, als je hem ziet zou je eerder denken dat de tak in het vuur heeft gelegen. Weet je eenmaal hoe deze eruit ziet, dan zul je hem heel vaak vinden wanneer je de moeite neemt om afgevallen takken te bekijken.

Al snel kwamen we paddestoelen tegen die tenminste een flink formaat hadden. Helaas voor de beuken zagen we veel Reuzenzwammen (*Meripilus giganteus*), die niet alleen beukenstobbies, maar ook de voet van nog levende beuken bevolkten. Deze zwakteparasiet kan alleen voet aan de grond krijgen wanneer de betreffende boom al wat verzwakt is, een wond heeft en diens afweer niet meer goed werkt en blijkbaar zijn er daar nogal wat van in Soelen. Zit hij er eenmaal op, dan kan de beuk nog een hele poos leven, maar is hij toch ten dode opgeschreven. Gelukkig is het een prachtige paddestoel met zijn waaivormige, geelbruine hoeden, die dakpansgewijs groeien. Een reuzenzwam kan wel een doorsnede krijgen van zo'n 80 cm en doet zijn naam dus écht eer aan.

Als we dan toch met parasieten bezig zijn, moet ik toch ook even de Echte honingzwam (*Armillaria mellea*) vermelden, die hier ook te vinden was, zij het

in veel mindere mate dan de vorige soort. En natuurlijk de Biefstukzwam (*Fistulina hepatica*), die we traditiegetrouw aan de stam van een levende eik vonden, op een wond. Dit exemplaar deed zijn naam ook eer aan, want de liefhebbers van een rauwe, bloederige biefstuk begonnen zowat te watertanden bij het zien van deze paddestoel (ik niet dus!). Als je erin knijpt, voelt hij ook precies zo aan en wanneer je er een sneetje met een mes in maakt, loopt het "bloed" eruit. Meubelmakers hebben trouwens graag eikenhout dat geïnfecteerd is met de Biefstukzwam, want deze zorgt voor een diep roodbruine kleur van het hout.

Genoeg gepraat over parasieten, want het gros van de paddestoelen die we deze ochtend zagen, bestond uit saprofieten, d.w.z. paddestoelen die van dood materiaal leven. En deze doen ontzettend belangrijk werk bij de afbraak van dode takken, kruiden, bladeren, mest, dieren enz.

Ik zal met name wat dingen bespreken, die niet zo algemeen bekend zijn, maar wél leuk zijn om te leren kennen...

Allereerst was daar al snel een tak waar een grijze, wasachtige laag op zat. Zo op het eerste gezicht is daar weinig lol aan te beleven, maar wanneer je er met je vinger over wrijft (en hij voelt ook wasachtig aan) en je ruikt vervolgens aan de paddestoel, dan dringt zich een onmiskenbare ziekenhuislucht aan je op, die bij sommigen gelijk onaangename associaties oproept. De naam van deze paddestoel is zeer toepasselijk: Ziekenhuisboomkorst (*Cerocorticium confluens*). Deze korstzwam doet het altijd goed

tijdens excursies, zo ook deze keer, juist vanwege het onverwachte geureffect.

Op een oude, half verteerde Reuzenzwam zaten kleine, plaatjeszwammetjes. Een wit mini-hoedje (doorsnede 2 tot 10 mm) op een mini-steeltje van ongeveer een cm. Bij dit soort paddestoeltjes die op oude zwammen groeien, moet je gaan kijken of er onder aan het steeltje een knolletje zit en zo ja, welke kleur dat knolletje heeft. Daarvoor moet je dus in de gastheer gaan graven en dat is bij zo'n rottende paddestoel niet altijd aangenaam voor de neus. Ook worden je vingers er niet frisser van! Maar mijn gegrave had resultaat: ik vond een okerkleurig knolletje. Wat mij meteen de naam van de paddestoel bezorgde, nl. de Okerknolcollybia (*Collybia cookei*). Vrij algemeen, maar wel heel leuk om te vinden. Het was ook mogelijk geweest dat ik bij mijn zoektocht naar een knolletje een purperbruine had gevonden (Purperknolcollybia) of juist helemaal geen en dan was het de Dwergcollybia geweest. Deze laatste vond ik twee weken later in het Tichelterrein in Buren.

We hebben ook met elkaar de verschillen zitten bekijken tussen twee broertjes, de Rookzwam en de Grijszame buisjeszwam (*Bjerkandera fumosa* en *B. adusta*). Beide zijn zeer algemene bewoners van voornamelijk loofhoutstobbes en het is niet zo gemakkelijk ze uit elkaar te houden. Bovendien lijken ze oppervlakkig gezien op het Gewoon elfenbankje (*Trametes versicolor*), dat we hier trouwens ook vonden. Eerst dat Elfenbankje maar eens elimineren: deze heeft aan de onderzijde witte gaatjes, terwijl de broertjes *Bjerkandera* min of meer grijzige gaatjes hebben, in ieder geval zeker geen witte.

Nu de handigste verschillen tussen de Rookzwam en de Grijszame buisjeszwam:

- De gaatjes aan de onderkant van de hoed van de Grijszame buisjeszwam zijn echt grijs.
- De gaatjes van de Rookzwam zijn roomkleurig tot bleek okerbruin.
- De hoedjes van de Grijszame buisjeszwam zijn vrij dun en leerachtig, 3 tot 6 mm dik.
- De hoedjes van de Rookzwam zijn veel dikker (20 tot 30 mm) en zijn ook taai, maar geven een "sappige" indruk.
- De geur van de Grijszame buisjeszwam is zurig, die van de Rookzwam zoetig.

Op een beukenstam zagen we een lichtpaarse

gelatineuze dot zitten, die een beetje hersenachtige structuur had. Wanneer je er op duwde gaf het helemaal mee, een echte trilzwam zou je zeggen. Toen ik hem thuis echter onder de microscoop bekeek, bleek het familie van de bekerzwammen te zijn, waarbij de sporen in langwerpige zakjes zitten. Het was dan ook de Zakjestrilzwam (*Ascotremella faginea*), een paddestoel die je niet zo vaak aantreft.

Al met al waren we al een hele tijd onderweg en hadden we menige vondst gedaan. Het werd tijd om

een route te zoeken die ons terug zou leiden naar de auto's. Via een grasland, een bijzonder modderige sloot en een weiland, waar in de verte een stier naar ons stond te lonken arriveerden we bij een beukenlaan. We hadden ons al helemaal ingesteld op "we lopen zo snel mogelijk terug, want het is al veel te laat", toen iemands oog ineens viel op een wel heel apart paddestoeltje, de Groene glibberzwam genaamd (*Leotia lubrica*). En toen we met z'n allen kwamen kijken, bleken er nog veel meer exemplaren te staan van deze geelgroene glibberige paddestoeltjes. Ze worden slechts zo'n centimeter of vijf, zes hoog, hebben een steel en een hoedje, maar geen plaatjes onder de hoed, want ook dit is een zakjeszwam. De sporen zitten hierbij bovenop het hoedje.

In de Rode Lijst staat hij genoemd als "bedreigd", dus waren we extra blij zoveel Groene glibberzwammen aan te treffen.

Het was daar blijkbaar een goed plekje voor bijzondere paddestoelen, want hier vonden we ook nog de Gespleten franjezwam (*Thelephora antocephala*), die vrij zeldzaam is en eveneens bedreigd. Net als de vorige groeit ook deze op de bodem, maar valt door zijn grijsbruine kleur en kleine formaat nog minder op. Het zijn min of meer koraalvormige, bruine vruchtlichamen met witte, spitse topjes en ze worden 2 tot 6 cm hoog.

Nu moesten we écht afscheid gaan nemen van het bos, want het liep vreselijk uit. De rest van de wandeling probeerden we met oogkleppen op te lopen en telkens wanneer er iemand zich durfde te bukken, riepen we "Nee, we lopen door" en zo komt het dat we ten langen leste toch nog bij de auto's arriveerden, moe, maar voldaan. Wie durfde er nu nog te zeggen dat de paddestoelentijd eigenlijk al voorbij was....ik zeker niet!

Albertine Jacobs.

Hieronder nog de lijst met vondsten van deze excursie.

PADDESTOELEN GEVONDEN IN LANDGOED SOELEN TE ZOELLEN op 20-10-2001
Excursie van Natuur en Vogelwacht Culemborg.

<u>Wetenschappelijke naam</u>	<u>Nederlandse naam</u>	<u>Substraat</u>	<u>Voorkomen</u>
Armillaria mellea s.s.	Echte honingzwam	beukestobbe	6
Ascocoryne cylichnium	Grootsporige paarse knoopzw.	beukenstam	5
Ascotremella faginea	Zakjestrilzwam	beukenstam	5
Bisporella citrina	Geel schijfzwammetje	beukenstam	6
Bjerkandera adusta	Grijze buisjeszwam	stobbe	9
Bjerkandera fumosa	Rookzwam	stam	8
Cerocorticium confluens	Ziekenhuisboomkorst	tak	9
Clavulina coralloides	Witte koraalzwam	terrestrisch	7
Clitocybe nebularis	Nevelzwam	bladstrooisel	8
Collybia cookei	Okerknolcollybia	oude Reuzenzw.	7
Coprinus disseminatus	Zwermtinktzwam	beukestobbe	8
Coprinus domesticus s.l.	Grote viltinktzwam	tak	
Crepidotus variabilis s.l.	Wit oorzwammetje	twijg	
Dacrymyces stillatus s.l.	Oranje dropzwam	tak	
Diatrype stigma	Korstvormig schorsschijfje	tak	7
Exidia thuretiana	Stijfselzwam	stam	6
Fistulina hepatica	Biefstukzwam	wond lev. eik	6
Ganoderma lipsiense	Platte tonderzwam	wond eik	8
Ganoderma resinaceum	Harslakzwam	levende beuk	5
Hypocrea rufa	Rossige kussentjeszwam	beukenstobbe	7
Hypoxylon fragiforme	Roestbruine kogelzwam	beukentak	7
Hypoxylon multiforme	Vergroeide kogelzwam	stam	7
Laccaria laccata s.s.	Gewone fopzwam	onder beuk	8
Lacrymaria lacrymabunda	Tranende franjehoed	terrestrisch	7
Lactarius subdulcis	Bitterzoete melkzwam	onder beuk	7
Langermannia gigantea	Reuzenbovist	terrestrisch	7
Leotia lubrica	Groene glibberzwam	tussen mos	6 (R3)
Lepiota brunneoincarnata	Gegordelde parasolzwam	terrestrisch	4
Lepista flaccida	Roodbruine schijnridderzwam	bladstrooisel	8
Lycoperdon pyriforme	Peervormige stuifzwam	vermolmd hout	6
Meripilus giganteus	Reuzenzwam	wortels beuken	6
Mollisia cinerea	Gedrongen mollisia	beukenstobbe	6
Mycena acicula	Oranje dwergmycena	strooisel	7

Mycena galericulata	Helmmycena	stam	9
Mycena vitilis	Papilmycena	strooisel	8
Oudemansiella mucida	Porseleinzwam	beukenstam	6
Phellinus contiguus	Werkhoutvuurzwam	tak	4
Pholiota squarrosa	Schubbige bundelzwam	wortels beuk	7
Pluteus cervinus	Gewone hertezwam	stobbe	9
Psilocybe fascicularis	Gewone zwavelkop	beukenstobbe	9
Rhytisma acerinum	Inktvlekkenzwam	esdoornblad	-
Rogersella sambuci	Witte vlierschorszwam	vliertak	9
Russula fellea	Beukerussula	onder beuk	7
Stereum hirsutum	Gele korstzwam	tak	9
Tarzetta catinus s.l.	Leemkelkje	terrestrisch	
Thelephora antocephala	Gespleten franjezwam	terrestrisch	4 (R3)
Trametes gibbosa	Witte bultzwam	stam	7
Trametes versicolor	Gewoon elfenbankje	tak	9
Xylaria hypoxylon	Geweizwammetje	tak	9

Voorkomen in Nederland codes:

- 3 = zeldzaam 7 = algemeen
 4 = vrij zeldzaam 8/9 = zeer algemeen
 5 = matig algemeen
 6 = vrij algemeen



Gewone Hertezwam

De Egel-I-

De egel is een zoogdier dat wij niet dagelijks tegenkomen. Hoewel hij zich goed heeft aangepast aan ons cultuurlandschap, is en blijft hij een vrij schuw dier. Heeft hij echter zijn nest in onze tuin, dan kunnen wij hem regelmatig zien en horen. Sinds 1973 staat hij op de lijst van de bedreigde inheemse diersoorten. Dit komt vooral omdat al onze giftige, chemische bestrijdingsmiddelen niet verdragen worden door hem. Ik heb éénmaal meegemaakt dat een jonge egel van ongeveer 3 maanden mijn schuur binnen kwam lopen met groen kwijl rond zijn kaken. Hij viel telkens om en in een paar minuten was hij dood. Kennelijk had hij een vergiftigde huisjesslak in zijn bek, die hij in één van de omringende tuinen gevangen had. Zijn doodsstrijd was heel naar om aan te zien. Egels kunnen wel grote hoeveelheden natuurlijk gif verdragen; er zijn tientallen wespen in een egelmaag gevonden en ook tegen adderbeten zijn de wat grotere exemplaren redelijk immuun. Dat wij hem nauwelijks zien, komt voornamelijk omdat het een nachtdier is; hij verschijnt doorgaans zo'n 3 kwartier na zonsondergang en trekt zich even lang vóór zonsopgang in zijn nest terug.

Het hol of het nest ligt op een plek waar de regen nauwelijks kan komen, dus meestal tussen noord- en zuidoost. Dit biedt tevens bescherming tegen de zon in de zomerse maanden. Het is te vinden in een composthoop, in of achter een baal stro, een houtopslag, onder een conifeer, onder de schuur, in de klimophaag en dergelijke.

Omdat de egel wettelijk beschermd is, is het verboden hem te verontrusten, mee te nemen, (te koop)aan te bieden, op te zetten enz. enz. Laat dit dier dus met rust, ook al lijkt hij hulp nodig te hebben. Er zijn adressen waar je meer over egels te weten kunt komen. Ondergetekende heeft een vergunning van het ministerie van landbouw en visserij om egels de helpende hand te bieden. Ik ben er echter niet vóór om egels op te vangen omdat je, door verzwakte dieren in de natuur terug te zetten, de egelstand van binnenuit bedreigt. We kunnen egels wel een beetje helpen in hun natuurlijke habitat.

Geef egels nooit melk te drinken; ze vinden het weliswaar erg lekker, maar de tast hun ingewanden aan. Gevolg is vaak diarree, waardoor zij uitdrogingsverschijnselen kunnen krijgen. U kunt wel een schotelletje regenwater met wat bouillon geven, maar dan wel zonder zout en kruiden/specerijen.

De egel houdt een winterslaap tussen november en half maart; het precieze moment is afhankelijk van met name de nachttemperatuur. Allerlei lichaamsfuncties worden op een laag peil gezet. Hij blijft echter wel op gevaar reageren door zijn stekels op te zetten.

De stekels zijn eigenlijk verdikte haren; de stekels vormen de vacht. Hij heeft er duizenden van en die vallen net als bij de mens, regelmatig uit. Dus niet zoals de hond, die als het ware minstens eenmaal per jaar een groot deel van zijn vacht verliest. De egels kan zijn stekels open uitzetten door het bestaan en gebruik van de kringspier. Een egel die zijn stekels niet of nauwelijks opzet, is of ziek of is dusdanig

gedomesticeerd dat hij de angst voor de mens niet meer kent. Of hij ziek is kun je aan een aantal zaken zien: de vacht ziet er niet goed uit, hij heeft wonden met daarin eitjes of maden, hij valt naar één of beide kanten om, er zit snot om de neus, zijn ogen zien er niet helder uit, hij zit onder de teken... Ik geef slechts een aantal aanwijzingen. Neem de egel niet mee, raak hem niet aan; de natuur heeft haar eigen wetten. Als het bij u in de buurt is, kunt u hem wat voedsel geven, bijvoorbeeld kattenvoer uit 'blik'. Zet er een sinaasappelkistje verzwaard met een steen over heen zodat andere dieren er niet bij kunnen komen. Een egel kan ergens onder of door heen als zijn kop er onder/doorheen kan. Dan kan hij zich in de hoogte of de breedte oprekken, dus als een soort pannenkoek met de hoogte van zijn schedel. Als een egel door wat voor oorzaak ook tussentijds de winterslaap onderbreekt, heeft hij in de eerste plaats vocht nodig, zie boven. Hij kan verstoord zijn door een bal, een hond, door gemeentewerken, door het omzetten van de composthoop e.d.

De meeste egels komen tussen half en eind maart uit hun winterslaap. Hun gewicht is dan met ongeveer eenderde afgenomen en ze zullen op zoek gaan naar hun voedsel.

Egels zijn insectenetters. Ze eten allerlei (on)gedierte, ook veel huisjes- en naaktslakken, zieke muizen, kleine amfibieën, zieke of dode jonge vogels, restjes patat, brood enz. Ik had een keer een ziek jong egeltje onder mijn hoede en het eerste wat hij deed toen ik hem in mijn tuin zette, was in een draf naar de rozemarijn toegaan. Deze plant heeft genezende kracht, met name voor maag en darmen.

Zodra de temperatuur behaaglijk warm wordt, komt de voortplantingsdrift op gang. Dat kan al begin april gebeuren.

Een volgende keer zal ik u meer informatie over de egel geven.

Luut van Wijk, Vliegerweg 9,
Culemborg; tel.: 618063.



- *jrg 21 nr 5 (september/oktober 2001)*
- *NVL Nieuwsbrief - Mededelingenorgaan van de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie - jrg 5 nr 3 (september 2001)*
- *Jaarverslag 2000 van de Stichting "Het Gelders Landschap"*

Getuige de hoeveelheid bladzijden in Blad gewijd aan de plantenwerkgroep is er bij het IVN Tiel een enthousiaste groep mensen met de wilde flora bezig. Er worden veel avondexcursies gehouden, de paddestoelen worden niet vergeten en ook worden er lezingen en determinatieavonden gehouden.

In Gelders Landschap nr 2 is er veel aandacht voor het rivierengebied. Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen ontwikkelen een rivierenvisie. Wat dat inhoudt lezen we op blz. 3 t/m 5. Gezien de doelstelling van beide stichtingen is het niet verwonderlijk dat de nadruk op het cultuurhistorische aspect is gelegd. Verder is er aandacht voor het landgoed Brakel in de Bommelerwaard en kastelen langs de rivier.

Vogelaars zullen geïnteresseerd zijn in de waarneming van een paartje Hoppen bij Winterswijk gedurende enkele weken van april en van een tiental baltsende geoorde futen in de Oud Waal bij Nijmegen (eind april).

Nog meer vogelwaarnemingen in het volgende nummer (3) van Geldersch Landschap. Het betreft een Vale gier in Neerijnen op 22 mei. Deze waarneming is op een mooie foto met de Bommelse brug op de achtergrond vastgelegd. In een pas aangeplant bos tussen Arnhem-zuid en Huissen vestigden zich 6 paren Blauwborsten.

In De Kruisbek staan 2 artikelen die als onderwerp zeldzame vogels en kolonievogels in de provincie

Negen tijdschriften, een jaarverslag en een nieuwsbrief vormden de "oogst" van de brievenbus van de Ketelvink in de genoemde periode. Het zijn:

- *Blad -IVN Tiel- jrg 13 nr 3 (herfst 2001)*
- *Gelders Landschap - jrg 23 nr 2 (zomer 2001) en 3 (herfst 2001)*
- *De Kruisbek -Vogelwacht Utrecht- jrg 44 nr 4 (september 2001)*
- *De Levende Natuur - jrg 102 nr 5 (september 2001)*
- *Natuur en Milieu -Stichting Natuur en Milieu- jrg 25 nr 10 (oktober 2001)*
- *Sovon Nieuws - jrg 14 nr 3 (september 2001)*
- *Van Nature -Vereniging Natuurmonumenten- jrg 11 nr 9 (september 2001)*
- *Vogels -Vogelbescherming Nederland-*

Utrecht hebben. In het eerste artikel bespreken Frank Ellenbroek en Jan van der Winden de status van deze soorten in de periode 1989-1998. Bij de 10 soorten kolonievogels is de trend positief of op zijn minst stabiel. Wisselender is het bij de zeldzame broedvogels. Hier houden toe- en afname elkaar in evenwicht. Van de 44 soorten werden bij 11 soorten in 1998 geen broedgevallen geconstateerd. 9 soorten namen toe en 10 soorten namen af. Verliezers zijn o.a. de Geoorde fuut, Roerdomp, Woudaapje en Geelgors. Winnaars o.a. Ooievaar, Grauwe gans, Krooneend, Kwartelkoning en Blauwborst. In het tweede artikel geeft Ype Hoekstra een voorlopig overzicht van deze groep vogels in het jaar 2000. Ook hier weer positieve en negatieve berichten. Aalscholver en Kokmeeuw doen een forste stap terug. Purperreiger doet het beter, evenals Roek en Oeverzwaluw. Van de zeldzame vogels zitten Kwartelkoning, Nachtzwaluw en IJsvogel in de lift. De zeldzame moerasvogels zoals Roerdomp, Wouwaapje en Grote karekiet blijven kwakkelen, helaas. Daarentegen doen exotische watervogels het steeds beter, getuige de 10 broedparen van de Indische gans en de 8 broedparen van de Brandgans.

De Levende Natuur komt met een speciaal nummer over het Natte Hart. Hiermee wordt het IJsselmeer bedoeld. Dit fraai uitgevoerde speciale nummer is een gezamenlijke uitgave van dit tijdschrift en Natura, het orgaan van de leden van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV).

Talrijke artikelen over het verleden, heden en toekomst van het IJsselmeergebied geven een indrukwekkend beeld van de natuurwaarde en de landschappelijke waarde van het natte hart. Met een integrale visie voor het gebied kunnen de reeds aanwezige natuurwaarden belangrijk worden versterkt. Verschillende natuurontwikkelingsprojecten, die reeds zijn uitgevoerd, laten duidelijk zien welke mogelijkheden benut kunnen worden. Als het huidige peilbeheer meer op een natuurlijke manier zal worden geschoeid kunnen alle natuurontwikkelingsplannen tot hun recht komen. De regering werkt een visie uit en zou in december 2001 een beleidsuitvoeringsplan tot 2030 publiceren.

In Natuur en Milieu wordt in een artikel van Marion de Boo (blz. 12-15) aandacht besteed aan de "ontgroening van Nederland". Het gaat over willige nota's en zwak regeringsbeleid. Wat dat betreft zijn de 10 jaren paars als verloren jaren te beschouwen. Citaat: "De ene keer zie je dat het Kabinet verzoeken van de Tweede Kamer naast zich neer legt, bij voorbeeld als de Kamer om extra geld vraagt voor de Ecologische Hoofdsstructuur of voor een Deltaplan duurzame energie. Maar toen het Kabinet de kwalijkste bestrijdingsmiddelen wilde verbieden of voor de natuurvriendelijke variant van de A73 op de westoever van de Maas wilde kiezen, werden de ministers juist weer teruggefloten door de Tweede Kamer. Zo wisselen ze elkaar af in milieuvriendelijkheid."

In dat licht is het onthullend te lezen dat in Denemarken, dankzij een krachtig regeringsbeleid, het wel gaat lukken om binnen de gestelde termijn de aantallen en hoeveelheden van de in de landbouw gebruikte bestrijdingsmiddelen fors te verminderen. Lees het artikel Geruisloze ontgiftiging door Jos van der Schot (blz. 29).

In Sovon Nieuws wordt uitgebreid verslag gedaan van het Bijzondere Soorten Project Niet-broedvogels (kortweg B.S.P.) gedurende de jaren 1989-2000. Deze groep vogels neemt een middenpositie in tussen de algemene broed-, trek- en wintervogels en de zeldzame dwaalgasten die door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (C.D.N.A.) worden beoordeeld. In de besproken periode groeide het aantal soorten van het B.S.P. va 57 naar 86. Zowel doortrekkende als pleisterende vogels werden genoteerd. De meest gemelde vogel was de Kraanvogel met 134.450 waarnemingen, waarvan 95% trekkende vogels. In 2000 werden nog 3 soorten toegevoegd, nl. Stormvogeltje (0 waarnemingen in

2000), Gestreepte Strandloper (7 in 2000) en Zwarte ibis (10 in 2000). Ook de grafieken in dit artikel geven een opvallend beeld.

Verder op in het nummer wordt een voorlopig overzicht gegeven van het Broedvogel Monitoring Project (B.M.P.). In 2000 werden 1087 proefvlakken p broedvogels uitgekamd. Van dit aantal werden er 730 ook in 1999 geïnventariseerd. In tabel 2 worden de resultaten vergeleken. Het betreft hier 100 broedvogels; de meest algemene broedvogels in Nederland uitgezonderd kolonievogels en (merkwaardig!) de zwaluwen.

Van Nature maakt melding van een sterke toename van de Nachtzwaluw op de Zuidoost Veluwe. Dit jaar werden in dit gebied 117 territoria aangetroffen (in 2000 77). Ook elders in het land nemen de aantallen van deze zeldzame vogelsoort toe. Het dichtst bij gelegen broedgebied is voor ons de Utrechtse Heuvelrug. Op de Leusderheide bij Amersfoort werden in 2000 15 territoria gemeld (bron de Kruisbek).

In Oudewater, zo vermeldt Vogels, is in april een nieuw ooievaarsnest op het stadhuis geplaatst. Het had onmiddellijk succes want een ooievaarspaar bracht er maar liefst 4 jongen groot. Aan dit heugelijke feit gingen 20 ooievaarloze jaren vooraf. Bijna was dit jaar het eerst broedgeval van de Kraanvogels in Nederland mislukt door het toedoen van een onverantwoordelijke ballonvaarder die zijn vaartuig slechts meters over het nest liet scheren. De geschrokken vogels lieten zich 7 uren lang niet meer op het nest zien. Gelukkig zijn er video-opnamen van deze euveldaad gemaakt zodat de ballonvaarder een boete van fl. 10.000 aan zijn broek kan krijgen.

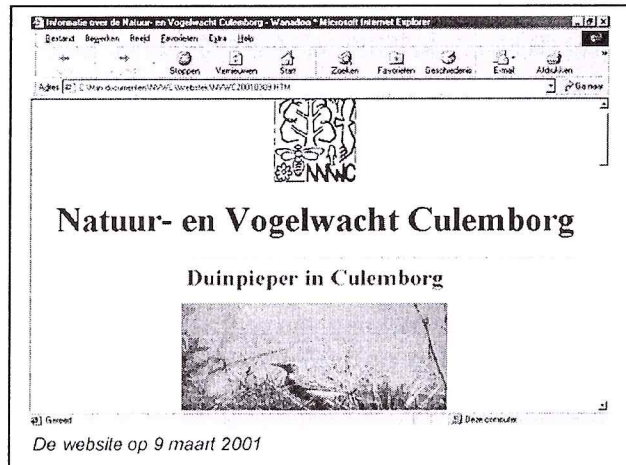
Het libellenonderzoek begint steeds betere resultaten af te werpen. Zo meldt de NVL Nieuwsbrief belangrijks nieuws uit Overijssel. Langs de IJssel werd de Rivierrombout ontdekt. Langs de Vecht doen Beekrombout en Weidebeekjuffer het opvallend goed.

In het Jaarverslag 2000 van Geldersch Landschap lees ik over de Regulieren onder meer het volgende. Er is 10 km sloot uitgebaggerd, de Aardbeivlinder is er waargenomen en de eendenkooi midden in het reservaat is eindelijk aangekocht. In totaal bedroeg de gebiedsuitbreiding van het Geldersch Landsschap 143 ha waarmee het totale oppervlak van terreinen in eigendom en beheer per 31.12.2000 10.210 ha beslaat.

De tijdschriften staan natuurlijk weer in de lectuurbak in ons clubhuis.

De webstek van de NVWC

Wil je snel op de hoogte zijn van de activiteiten die de NVWC uitvoert, kijk dan op www.nvwc.nl, de webstek van de NVWC. Alle convo's zijn daar te vinden, meestal ruim voor je ze in de bus krijgt. En ook als je hem per ongeluk bij het oud papier hebt gedaan, kun je hem daar altijd nog vinden...



Nieuwe beheerder

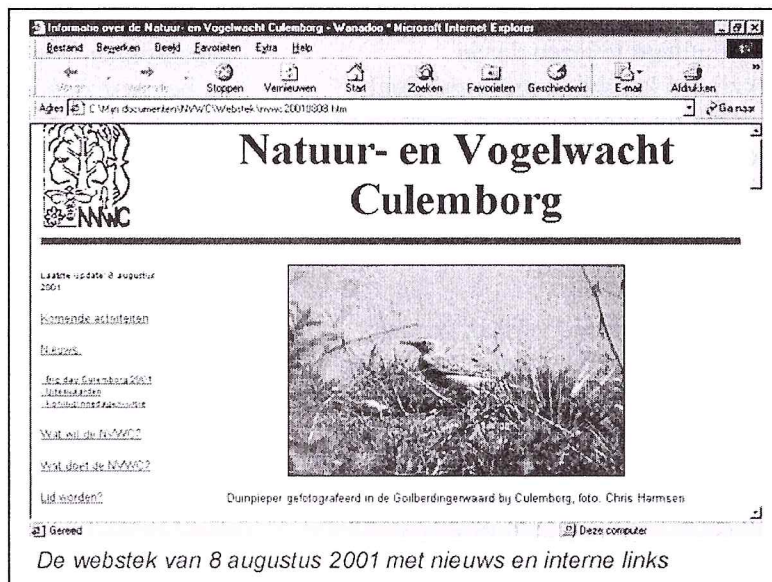
Sinds anderhalf jaar ben ik beheerder van de webstek. De site bestaat al veel langer, maar door tijdgebrek van de vorige beheerder, was het een tamelijk 'statische' site, waarop overigens wel degelijk nuttige informatie over de NVWC was te vinden. Zo zijn we enkele jaren geleden onderwerp geweest van de nationale websurfkampioenschappen. Eén van de vragen daar was: 'wat is de jaarcontributie van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg?'

Actualiteit

Omdat ik een volslagen leek was op gebied van het webdesign, stelde Jouke mij een boekje ter beschikking over HTML, de belangrijkste taal voor het schrijven van internetpagina's. En zo toog ik aan de slag. Allereerst heb ik geprobeerd om de site weer wat actualiteitswaarde te geven, door het opnemen van een actuele agenda met convo's en de foto regelmatig te vernieuwen (dat laatste is overigens nog steeds een probleem, wegens een structureel gebrek aan foto's). Stukje en beetje heb ik de site vervolgens aangepast. Er verschenen nieuwe rubriekjes en een intern linksysteem, zodat je niet steeds met de schuifbalken hoefde te bladeren. Met een ander lettertype en achtergrond heb ik geprobeerd de leesbaarheid te vergroten.

Nieuwe opzet

Op een bepaald moment wordt het echter moeilijk om meer informatie toe te voegen aan één enkele pagina, zonder dat het geheel onleesbaar wordt. Toen ben ik gaan nadenken over een compleet nieuwe opzet. Er waren een paar dingen die ik belangrijk vond. Ten eerste informatie waarvoor Die en leesbaar steeds duur en Het te veel tijd tenslotte makkelijk rubrieken criteria ik een site frame (links mogelijk moet er interessante en actuele op de site komen te staan, mensen vaker de stek bezoeken. informatie moet zo overzichtelijk mogelijk zijn, schermen zijn nog slecht leesbaar, telefoontikken websurfers daardoor ongeduldig. bijhouden van de site mocht niet kosten. Zoveel tijd heb ik ook niet. En tot slot moet het zijn om de webstek met nieuwe uit te breiden, zonder de vorige geweld aan te doen. Daarom heb gemaakt met een eenvoudig klikken, rechts kijken) en zo min toeters en bellen.

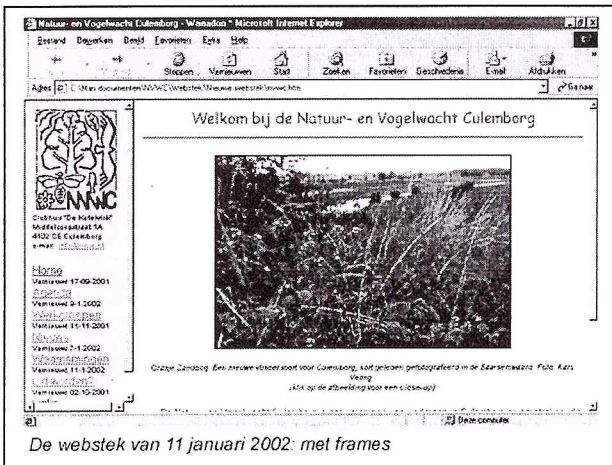


Ten eerste informatie waarvoor Die en leesbaar steeds duur en Het te veel tijd tenslotte makkelijk rubrieken criteria ik een site frame (links mogelijk

Nieuws, waarnemingen en onderzoeksresultaten

Om nuttige en interessante informatie voor de vaker bezoekende surfer te bieden, heb ik een aantal items toegevoegd, die net als de agenda regelmatig worden vernieuwd. Zo is er een waarnemingenpagina, waar losse bijzonder waarnemingen op zijn te vinden, maar ook de resultaten van de maandelijkse watervogeltelling van de zoete rijkswateren en de trektellingen in het najaar. De vogelwaarnemingen zijn hier nogal sterk in de meerderheid, maar dat heeft er alles mee te maken, dat ik zelf ook met veel van die tellingen mee doe. Met alle plezier ben ik bereid ook andere telgegevens op de site te zetten die ik aangeleverd krijg.

Verder is er nog een nieuwspagina. Ook hiervoor ben ik gedeeltelijk afhankelijk van bijdragen van anderen. Het 'vers' houden van deze pagina is dan ook lastig, maar je kunt op links op de site altijd zien wanneer er aan een pagina iets is vernieuwd.



Wat nog meer?

Er zijn nog allerlei ideeën te bedenken om de webstek verder uit te bouwen. Zo zijn er ideeën om foto's en beschrijvingen van de belangrijkste natuurgebieden in de omgeving toe te voegen en een pagina met mensen die een lezing kunnen geven, met het onderwerp en eventueel de kosten. Daarvoor ben ik echter afhankelijk van mensen die foto's aanleveren en dat vlot nog niet zo erg. Misschien zijn er fotografen die bang zijn dat hun foto wordt gedownload en vervolgens op alle mogelijke manieren 'misbruikt'. De resolutie van de foto's op internet is echter laag, om de downloadsnelheid te beperken. Veel is er dan ook niet mee aan te vangen. Verder kan ik óp de foto de naam van de maker zetten. En als klap

op de vuurpijl kan ik op de webstek een verwijzing maken naar de site van de fotograaf (dus Henk...).

Uiteindelijk is het misschien zelfs mogelijk dat werkgroepen een eigen pagina krijgen die ze ook zelf bijhouden. Voor dat gebeurt moet er echter denk ik nog heel wat water door de Lek stromen...

Prachtige waarnemingen in groep 2

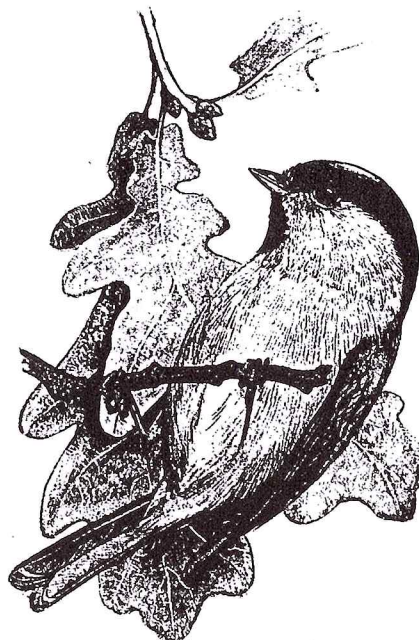
De kerstvakantie is voorbij en het heeft gevoren. Tijd om de vogels te voeren. Ons lokaal kijkt uit op een patio met verwilderde meidoorns en veel takken op de grond. Ideaal voor de vogels!

We hangen op een mooie ochtend enkele mezenbollen op. Direct al hangen er koolmezen en pimpelmezen aan. Prachtig is het verschil te zien tussen de mezensoorten. De kinderen kijken in boekjes en wijzen elkaar al kijkend op het blauwe kopje van de pimpelmees. Maar dan een paar dagen later hangen er ineens staartmezen aan.

Enthousiast vertel ik de kinderen over de lange staarten en de mooie kleur van deze mezen. We zien die ochtend wel 5 staartmezen tegelijk. 's Middags komen de kinderen weer op school en sommige hebben vogelboekjes van thuis meegenomen. Wat ontzettend leuk om zo met de natuur bezig te zijn.

Verder hebben we op onze patio ook nog merels, vinkjes, roodborstjes en twee glanskopjes gezien of waren het matkopjes? Ze hadden, vonden wij, wel een glanzende kop. Nu maar wachten tot ze weer een keer terug komen, dan kunnen we ze nog een keer goed bekijken!

Astrid Hoevenaars
Leerkracht groep 2
Basisschool de Palster



Glanskop



- *Natuur en Milieu -Stichting Natuur en Milieu- jrg 25 nr 11 (november 2001)*
- *Van Nature -Vereniging Natuurmonumenten- jrg 11 nr 10 (oktober 2001)*
- *Vlinders -De Vlinderstichting- jrg 10 nr 4 (november 2001)*
- *Vogelnieuws - Vogelbescherming Nederland- jrg 14 nr 5 (oktober 2001)*
- *Vogels -Vogelbescherming Nederland- jrg 21 nr (november 2001)*
- *Zoogdier -Vereniging Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming- jrg 12 nr 3 (september 2001)*
- *En het Jaarverslag 2000 van de Vereniging Natuurmonumenten met de titel "Natuur beleven".*

In t Altenatuurtje schrijft Ernst-Jan van Haaften een interessant artikel over zweefvliegen. Na een korte, duidelijke inleiding over wat zweefvliegen zijn en waar je ze kunt aantreffen doet hij verslag van de zweefvliegen die hij in de Groeswaard, de uiterwaard tussen Woudrichem en Werkendam, heeft aangetroffen. Gedurende de maanden juli en augustus van 2001 heeft hij 29 soorten geïnterpreteerd. Het betreft 12 algemene, 7 gewone, 5 verspreid voorkomende en 3 zeldzame soorten. De meest spectaculaire soort was wel de zeldzame *Volucella zonaria* met zijn 19 mm lichaamslengte de grootste Nederlandse soort. Voor de insectenliefhebbers onder onze leden is dit artikel mijns inziens verplichte kost. Het maakt duidelijk dat de natuurontwikkeling in de uiterwaarden ook voor deze dieren van groot belang is.

In Argus staat een waardevol artikel dat het regeringsbeleid aangaande de kokkelvisserij aan de kaak stelt. Aangevoerd wordt dat in de Oosterschelde veel te veel kokkels worden opgevoerd. De stand van de Scholekster is in slechts enkele jaren met 50% achteruitgegaan. De schuld van deze achteruitgang ligt bij de mechanische kokkelvisserij. Faunabescherming laat zien dat het zogenoemde compromisbeleid ten aanzien van het toestaan van kokkelvisserij in de Oosterschelde zeer nadelig is voor het hele ecosysteem. Let wel het betreft hier een

De oogst van deze periode bedraagt 12 tijdschriften en 1 jaarverslag. Het zijn:

- *'t Altenatuurtje - Natuurbeschermingsvereniging Altenatuur- jrg 21 nr 1 (oktober 2001)*
- *Argus -de Faunabescherming- jrg 26 nr 3 (oktober 2001)*
- *Boomblad -Alterra (Tijdschrift van toegepast onderzoek in de Groene Ruimte)- jrg 13 nr 5 (oktober 2001)*
- *De Dompfoorn -Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden- jrg 35 nr 3 (september 2001)*
- *Knipselkrant -Faunabescherming- jrg 25 nr 4 (september 2001)*
- *Natuurbehoud -Natuurmonumenten- jrg 32 nr 4 (november 2001)*

beschermd natuurgebied en zelfs een Nationaal Park in oprichting. Net zoals het geval is in de Waddenzee veroorzaakt de mechanische kokkelvisserij een ontoelaatbare achteruitgang van de natuurwaarden; natuurwaarden die juist de instelling van een Nationaal Park rechtvaardigen. Lees "Knagen aan de basis van het leven in het estuarium" door Norman van Savelin en Pauline de Jong, bladzijde 10 t/m 15.

Boomblad en De Dompfoorn bevatten te weinig echt interessants om uitgebreid op in te gaan. Vermeldenswaard is het voorkomen van de Ringslang in de Vijfheerenlanden (zie rubriek "Vogelnieuws" in de Dompfoorn).

Het blijft moeilijk in jagersland. Jagers zien gauw een plaag: vossenplaag, konijnenplaag, hertenplaag, zwijnenplaag, beverrattenplaag. Hoe meer plagen hoe meer er geschoten moet worden. Onderzoekers tonen aan dat een populatie zichzelf kan regelen. Zij hebben er de oplossing voor, namelijk schieten. Jagers willen jagen. Lees daarover in de Knipselkrant, bijv. op bladzijde 8 over de reeën en de damherten in de Amsterdamse Waterleidingduinen.

In Natuurbehoud is er aandacht voor de Sint Pietersberg, de Kerkuil en de oude rassen van landbouwhuisdieren. Vooral dat laatste is actueel want als het MKZ-beleid niet wordt bijgesteld is er

geen enkele wettelijke basis om zeldzame rassen van de ondergang te redden.

Degenen die geïnteresseerd zijn in de verhouding landbouw en natuur raad ik aan kennis te nemen van het artikel "Geplande waterschade – boerenbedrijven langs de Dinkel worden afgekocht" in Natuur en Milieu. Het laat zien dat er met creatief denkwerk nieuwe mogelijkheden ontstaan voor zowel landbouw als natuur. Het betreft hier het stroomgebied van de Dinkel in Twente. Het gebied is aangemerkt als waardevol cultuurlandschap. In een dergelijk gebied is de landbouw onontbeerlijk maar dan moet er wel zeer sterk met de natuurwaarden rekening worden gehouden. Dit is niet gemakkelijk maar wel mogelijk, zo toont dit artikel van Marion de Boo aan (bladzijde 28-29).

In Van Nature staat onder meer te lezen dat de Lepelaar het beter doet op de Wadden dan op het vasteland. Dit jaar zijn er in totaal 1114 broedparen van de Lepelaar geteld. 750 paren (plm. 70%) zitten op de Waddeneilanden. Schiermonnikoog spant met 192 paren de kroon. Verder lezen we onder andere over de voortgang van de Ecologische Hoofdstructuur (E.H.S.) in Oost Groningen, over speciale beschermingszones die worden bezocht door kokkelvissers en over noodzakelijk aanvullingen op gebieden die onder de vogelrichtlijn vallen.

Kent u de blauwe brigade? Nee?. Het betreft het niet een korps elitetroepen die in exotische gebieden vredesmissies uitvoeren. Het zijn vrijwilligers die met kleinschalige natuuringrepen in heidegebieden de groei van de Klokjesgentiaan willen bevorderen en de groeiplekken uitbreiden. Dit alles om het Gentiaanblauwtje voor de Nederlandse natuur te behouden. Lees hierover in Vlinders, bladzijde 4 en 5. Jandirk Kievit schreef samen met Liselore Heikoop over libellen langs de oevers in Gouda. De weinig verrassende conclusie luidt dat langs natuurvriendelijke oevers meer soorten en meer aantallen libellen worden aangetroffen dan langs de traditionele oevers. Bij traditionele oevers moet men denken aan strakke oeverkanten met hout of stenen zonder oeverplanten. De cijfers ondersteunen overduidelijk de conclusie (bladzijde 22-24). Onder de rubriek "Opmerkelijk" wordt melding gemaakt van de vestiging van het Klaverblauwtje en het Dwergblauwtje op de Sint Pietersberg bij Maastricht.

Vogelnieuws komt met een nummer dat geheel is gewijd aan de "wetlands", modern Nederlands voor waterrijke gebieden. In de Amerongse Bovenpolder zouden midden in het broedseizoen werkzaamheden voor natuurontwikkeling verricht moeten worden.

Het betrof gepland graafwerk en grondverzet dat wegens hoge waterstanden niet in het voorgaande winterseizoen kon worden uitgevoerd. Wetlands Wacht Aart Lagerwerf luidde de noodklok. Immers werkzaamheden van die omvang zouden grote aantallen nesten en jonge vogels, waar onder kluten, tureluurs, watersnippen en zelfs kwartelkoningen, vernietigen. Ondanks het feit dat uitstel grote financiële gevolgen zou hebben werd het graafwerk tot na het broedseizoen opgeschort.

In Vogels staat op bladzijde 7 wel een heel spectaculaire ontdekking vermeld. Grote rosse vleermuizen, de grootste Europese vleermuis, vangen 's nachts trekkende vogels. Dit werd aangetoond door onderzoekers die vleermuizennesten onderzoeken. In die nesten werden resten van vogelveren, onder andere van fluiters en roodborstjes, aangetroffen. Een artikel over de moeilijke situatie van natuurbescherming in Indonesië maakt duidelijk dat dringend bescherming van de nog resterende natuur in dit enorme eilandenrijk nu geboden is.

Zoogdier is geheel gewijd aan vleermuizen in België. Op bladzijde 8 staat een tabel met verschillende gebieden en biotopen waar zeldzame, bedreigde soorten voorkomen. Onderzoek met een batdetector (modern Nederlands voor vleermuisverklikker) leverde zelfs een nieuwe soort op, namelijk de Kleine dwergvleermuis (*Pipistrellus pygmaeus*); zie bladzijde 27. Op bladzijde 45 wordt ook melding gemaakt van de vogeletende Grote rosse vleermuis.

Het Jaarverslag 2000 van de Vereniging Natuurmonumenten bevat het wel en wee van deze bijna honderdjarige vereniging in het afgelopen jaar. Er wordt aandacht besteed aan de nieuwe aankopen, de verschillende gebieden, het werk van de vereniging, de contacten met publiek en beleidsmakers, de werkorganisatie en de jaarrekening. In de bijlagen staat een overzicht van alle terreinen in eigendom en beheer. De stand van 2000 is 84.329 ha. De uitbreiding in 2000 betrof 1.670 ha. Hiermee is Natuurmonumenten, ofschoon de meeste leden tellende, de kleinste van de grote 3 natuurbeheerderde instanties van ons land. Ter vergelijking: eind 2000 had Staatsbosbeheer 232.000 ha in eigendom en beheer en de gezamenlijke provinciale landschappen 88.000 ha!

Tijdschriften en Jaarverslag liggen vanaf 10 december ter inzage op onze leesplank in de Ketelvink.

EXCURSIE- EN ACTIVITEITENPROGRAMMA

*** Tenzij anders vermeld, vinden de activiteiten plaats in het clubhuis "De Ketelvink", Middelkoopstraat 1A ***
 *** Wijzigingen voorbehouden ***

vrijdag	1 februari 2002	19.30 - 21.00 uur	Jeugdavond. Wij zijn de tomaten!! <i>Let op tot 21.00 uur!</i>
maandag	4 februari 2002	20.00 uur	Natuurfotografie Let op locatie Verdijkstraat 13
zaterdag	9 februari 2002	vanaf 9.00 uur	Knotten (zie convo)
maandag	11 februari 2002	20.00 uur	Algemene maandelijkse vergadering Let op locatie Steunpunt NME op kinderboerderij
vrijdag	15 februari 2002	20.00 uur	Lezing (zie convo) <i>Let op locatie op Goilberdingen! Let op convo!</i>
vrijdag	22 februari 2002	19.30 - 20.30 uur	Jeugdavond. Onder voorbehoud
zondag	24 februari 2002	middag	NME activiteit op de kinderboerderij Thema: nestkasten
vrijdag	1 maart 2002	19.30 - 20.30 uur	Jeugdavond
zaterdag	2 maart 2002	vanaf 9.00 uur	Knotten (zie convo)
maandag	4 maart 2002	20.00 uur	Natuurfotografie
vrijdag	8 maart 2002	19.30 - 20.30 uur	Jeugdavond
maandag	11 maart 2002	20.00 uur	Algemene maandelijkse vergadering
vrijdag	15 maart 2002	20.00 uur	Lezing (zie convo)
vrijdag	22 maart 2002	19.30 - 20.30 uur	Jeugdavond
maandag	25 maart 2002	20.00 uur	Jaarvergadering
woensdag	27 maart 2002	20.00 uur	Overlegavond plantenwerkgroep
maandag	1 april 2002	middag	NME activiteit op de kinderboerderij Thema: Lammetjesdag / Pasen
vrijdag	5 april 2002	19.30 - 20.30 uur	Jeugdavond
zaterdag	6 april 2002	zie convo	Korhoenderexcursie Holterberg, Vogelwerkgroep o.l.v. Saskia Jansen
maandag	8 april 2002	20.00 uur	Natuurfotografie
vrijdag	12 april 2002	19.30 - 20.30 uur	Jeugdavond
zaterdag	13 april 2002	9.00 uur	Stinzenplantenexcursie Fort Hoofdijk Utrecht Plantenwerkgroep
maandag	15 april 2002	20.00 uur	Algemene maandelijkse vergadering
vrijdag	19 april 2002	zie convo	Avondwandeling vogelzang Zandput Rietveldseweg, vogelwerkgroep, o.l.v. Annette van Berkel
vrijdag	19 april 2002	20.00 uur	Lezing (zie convo)
zondag	21 april 2002	middag	NME activiteit op de kinderboerderij Thema: water
maandag	6 mei 2002	20.00 uur	Natuurfotografie
maandag	13 mei 2002	20.00 uur	Algemene maandelijkse vergadering
woensdag	15 mei 2002		Laatste inleverdatum copy Hak-al juni 2002
vrijdag	17 mei 2002	19.30 - 20.30 uur	Jeugdavond. Onder voorbehoud
woensdag	19 mei 2002	19.00 uur	Avondexcursie plantenwerkgroep
vrijdag	24 mei 2002	zie convo	Avondexcursie Zouwegebied Vogelwerkgroep o.l.v. Jandirk Buizer
vrijdag	24 mei 2002	19.30 - 20.30 uur	Jeugdavond
woensdag	29 mei 2002	19.00 uur	Avondexcursie plantenwerkgroep
vrijdag	31 mei 2002	19.30 - 20.30 uur	Jeugdavond
maandag	3 juni 2002	20.00 uur	Natuurfotografie
vrijdag	7 juni 2002	19.30 - 20.30 uur	Jeugdavond